

III ETAP - GIMNAZJUM

Cele kształcenia i treści nauczania istotne dla poradnictwa zawodowego

treści	korelacja z poradnictwem			
	wiedza o sobie	ścieżki kształcenia	rynek pracy	zawody/ kwalifikacje

JĘZYK POLSKI III etap edukacyjny

Cele kształcenia – wymagania ogólne

<p>I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Uczeń samodzielnie dociera do informacji; podejmuje refleksję nad znaczeniami słów i dąży do ich dokładnego rozumienia; krytycznie ocenia zawartość komunikatów.</p>
<p>II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>
<p>III. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń zyskuje [...] świadomość funkcji środków językowych, które służą formułowaniu wypowiedzi; umiejętność poprawnego wykorzystywania ich w różnych sytuacjach, pogłębia znajomość etyki mowy i etykiety języka;</p>

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 4) odróżnia informacje o faktach od opinii;	kompetencja komunikacyjna, wiedza o rynku pracy, krytyczny odbiór doniesień medialnych, dystans do niesprawdzonych źródeł informacji, wpływ wiedzy „obiegowej” na decyzje edukacyjne (<i>wszyscy idą do liceum, wszyscy studiują, szkoły zawodowe są tylko dla słabych uczniów</i>)			
	✓	✓	✓	
1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 5) rozpoznaje różnice między fikcją a kłamstwem;	pragmatyzm i realizm decyzji edukacyjnych, w przyszłości też zawodowych			
	✓	✓	✓	
1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 7) rozpoznaje intencje wypowiedzi (aprobate, dezaprobate, negację, prowokację);	kompetencja komunikacyjna, przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej, współpracy, asertywności			
	✓	✓	✓	
2. Samokształcenie i docieranie do informacji. Uczeń: 1) samodzielnie dociera do informacji – w książkach, prasie, mediach elektronicznych oraz w wypowiedziach ustnych;	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielne uzupełnianie wiadomości • wyszukiwanie i gromadzenie informacji, tworzenie portfolio, teczek zawodów, informatorów o szkołach ponadgimnazjalnych 			
	✓	✓	✓	
2. Samokształcenie i docieranie do informacji. Uczeń: 3) korzysta ze słownika: języka polskiego, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego, wyrazów obcych, synonimów i antonimów oraz szkolnego słownika	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielne uzupełnianie wiadomości • redagowanie i sprawdzanie poprawności językowej dokumentów aplikacyjnych (cv, list motywacyjny, podanie) 			
	✓	✓	✓	✓

terminów literackich – w formie książkowej i elektronicznej.				
3. Świadomość językowa. Uczeń: 1) rozumie pojęcie stylu, rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny i naukowy; 3) dostrzega zróżnicowanie słownictwa – rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (wyrazy gwarowe, terminy naukowe, archaizmy i neologizmy, eufemizmy i wulgaryzmy; dostrzega negatywne konsekwencje używania wulgaryzmów); rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone (obce) – rozumie ich funkcję w tekście;	świadomość językowa jest kluczowa w odpowiednim przygotowaniu pisemnych i ustnych wypowiedzi o sobie, swoim dorobku, predyspozycjach, oczekiwaniach w kontekście rozmowy kwalifikacyjnej i zaprezentowania siebie w formie adekwatnej do sytuacji			
	✓	✓	✓	✓

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń zna teksty literackie i inne teksty kultury wskazane przez nauczyciela.

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Wstępne rozpoznanie. Uczeń: 2) rozpoznaje problematykę utworu	<ul style="list-style-type: none"> identyfikacja postaw przedsiębiorczych przykłady zawodów (wyodrębnianie zawodów przeszłości i zamierających) porównanie rynków pracy i modeli gospodarczych charakterystycznych dla ery rolniczej, industrialnej i postindustrialnej 			
	✓		✓	✓
4. Wartości i wartościowanie. Uczeń: 3) dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość.	<ul style="list-style-type: none"> etos pracy w różnych kulturach, systemach politycznych i grupach społecznych wyszukiwanie przykładów roli wykształcenia i predyspozycji zawodowych w awansie społecznym 			
	✓		✓	✓

III. Tworzenie wypowiedzi.

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) tworzy spójne wypowiedzi ustne (monologowe i dialogowe) oraz pisemne w następujących formach gatunkowych [...] podanie, życiorys i CV, list motywacyjny, dedykacja; dostosowuje odmianę i styl języka do gatunku, w którym się wypowiada;	<ul style="list-style-type: none"> redagowanie i sprawdzanie poprawności językowej dokumentów aplikacyjnych (cv, list motywacyjny, podanie) przygotowaniu pisemnych i ustnych wypowiedzi o sobie, swoim dorobku, predyspozycjach, oczekiwaniach w kontekście postępowania rekrutacyjnego, rozmowy kwalifikacyjnej i zaprezentowania siebie w formie adekwatnej do sytuacji 			
	✓			
1. Mówienie i pisanie. Uczeń: 4) dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze (umiejętnie formatuje tekst, dobiera rodzaj czcionki według rozmiaru i kształtu, stosuje właściwe odstępy, wyznacza marginesy i justuje tekst, dokonuje jego korekty, jednocześnie kontrolując auto korektę), poprawia ewentualne błędy językowe, ortograficzne oraz interpunkcyjne;	<ul style="list-style-type: none"> redagowanie stylistyczne i estetyczne dokumentów aplikacyjnych (cv, list motywacyjny, podanie) 			
	✓			
1. Mówienie i pisanie. Uczeń: 5) uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi;	<ul style="list-style-type: none"> umiejętność asertywnej argumentacji aktywne uczestnictwo w rozmowie kwalifikacyjnej (otwartość na poglądy innych przy jednoczesnej konsekwencji w obronie własnych interesów) 			
	✓			
1. Mówienie i pisanie. Uczeń:	<ul style="list-style-type: none"> etyka wypowiedzi nabiera szczególnego znaczenia wobec dostępu pracodawców do sieci komunikacyjnych i możliwości sprawdzenie 			

<p>6) przestrzega zasad etyki mowy w różnych sytuacjach komunikacyjnych, m.in. zna konsekwencje stosowania form charakterystycznych dla elektronicznych środków przekazywania informacji, takich jak: SMS, e-mail, czat, blog (ma świadomość niebezpieczeństwa oszustwa i manipulacji powodowanych anonimowością uczestników komunikacji w sieci, łatwego obrażania obcych, ośmieszania i zawstydzania innych wskutek rozpowszechniania obrazów przedstawiających ich w sytuacjach kłopotliwych, zna skutki kłamstwa, manipulacji, ironii);</p>	<p>wiarygodności i oceny postaw przyjmowanych przez pracownika lub kandydata do pracy</p>			
<p>1. Mówienie i pisanie. Uczeń: 7) stosuje zasady etykiety językowej – wie, w jaki sposób zwracać się do rozmówcy w zależności od sytuacji i relacji, łączącej go z osobą, do której mówi (dorosły, rówieśnik, obcy, bliski), zna formuły grzecznościowe, zna konwencje językowe zależne od środowiska (np. sposób zwracania się do nauczyciela, lekarza, profesora wyższej uczelni), ma świadomość konsekwencji używania formuł niestosownych i obraźliwych;</p>	<p>✓</p>	<p></p>	<p>✓</p>	<p></p>
<p>1. Mówienie i pisanie. Uczeń: 8) świadomie, odpowiedzialnie, selektywnie korzysta (jako odbiorca i nadawca) z elektronicznych środków przekazywania informacji, w tym z Internetu.</p>	<p>✓</p>	<p>✓</p>	<p>✓</p>	<p>✓</p>
<p>2. Świadomość językowa. Uczeń: 1) rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich; 2) sprawnie posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny; zna granice stosowania slangu młodzieżowego;</p>	<p>✓</p>	<p></p>	<p></p>	<p></p>

Języki obce

JĘZYK OBCY NOWOŻYTNY

Cele kształcenia– wymagania ogólne

<p>I. Znajomość środków językowych. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.</p>
<p>II. Rozumienie wypowiedzi. Uczeń rozumie proste, krótkie wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.</p>
<p>III. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń samodzielnie formułuje krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.</p>
<p>IV. Reagowanie na wypowiedzi. Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub w formie prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.</p>
<p>V. Przetwarzanie wypowiedzi. Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.</p>

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem			
<p>1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:</p> <p>1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania);</p> <p>2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia);</p> <p>3) szkoła (np. przedmioty nauczania, życie szkoły);</p> <p>4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy);</p> <p>15) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu między kulturowego oraz tematyki integracji europejskiej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawienie siebie w symulacji interview • nazwy szkół średnich i wyższych • obcojęzyczne nazwy zawodów stosowane przez pracodawców na polskim rynku • informacje o rynku pracy i jego atrakcyjności dla Polaków 			
	+	+	+	
<p>3. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne):</p> <p>1) określa główną myśl tekstu;</p> <p>2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu;</p> <p>3) znajduje w tekście określone informacje;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przykłady ogłoszeń o stażach zawodowych • przykłady ogłoszeń o pracy • opis wybranych stanowisk pracy 			
	+			+
<p>4. Uczeń tworzy krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 			
<p>5. Uczeń tworzy krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. notatka, ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia, życzenia, wiadomość, ankieta, pocztówka, e-mail, opis, krótki list prywatny):</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenie prostych form dokumentów aplikacyjnych 			
<p>6. Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały w typowych sytuacjach:</p> <p>1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, wita się i żegna, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);</p>	<ul style="list-style-type: none"> • określanie poziomu kompetencji językowej odniesienie do Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego i do popularnych stosowanych na rynku pracy określeń (np. biegłość komunikacyjna, średnia znajomość) 			
<p>7. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, pocztówka, krótki list prywatny) w typowych sytuacjach:</p> <p>1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);</p> <p>2) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz);</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przykłady formularzy aplikacyjnych 			
<p>10. Uczeń współdziała w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych pracach projektowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wprowadzenie do projektów tematyki rynku pracy, współpracy międzynarodowej, możliwości kształcenia w kraju nauczanego języka 			
	+	+	+	
<p>11. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pozyskiwanie informacji na temat pracodawcy, analiza ogłoszeń rekrutacyjnych 			
			+	+

HISTORIA

Cele kształcenia – wymagania ogólne

<p>I. Chronologia historyczna. Uczeń sytuuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w czasie oraz porządkuje je i ustala związki poprzedzania, równoczesności i następstwa; dostrzega zmiany w życiu społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym.</p>
<p>II. Analiza i interpretacja historyczna. Uczeń wyszukuje oraz porównuje informacje pozyskane z różnych źródeł i formułuje wnioski; dostrzega w narracji historycznej warstwę informacyjną, wyjaśniającą i oceniającą; wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych; wyjaśnia znaczenie poznawania przeszłości dla rozumienia świata współczesnego.</p>
<p>III. Tworzenie narracji historycznej. Uczeń tworzy narrację historyczną, integrując informacje pozyskane z różnych źródeł; tworzy krótkie wypowiedzi: plan, notatkę, rozprawkę, prezentację; przedstawia argumenty uzasadniające własne stanowisko.</p>

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Najdawniejsze dzieje człowieka. Uczeń: 2) wyjaśnia zależności pomiędzy środowiskiem geograficznym a warunkami życia człowieka.	<ul style="list-style-type: none"> procesy gospodarcze, kształtowanie się rynków zbytu dostęp do siły roboczej i surowców potrzeby grup jako czynnik rozwoju gospodarczego 			
4. Cywilizacja grecka. Uczeń: 1) wyjaśnia wpływ środowiska geograficznego na gospodarkę i rozwój polityczny starożytnej Grecji;			+	
6. Dziedzictwo antyku. Uczeń: 1) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej antycznego świata w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, architekturze, sztuce, literaturze; 2) podaje przykłady osiągnięć cywilizacyjnych antyku, które mają wpływ na cywilizację współczesną.	<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie się rynków gospodarczych specjalizacja gospodarcza ośrodków regionalnych specjalizacja produkcyjna potrzeby grup jako czynnik rozwoju gospodarczego 			
			+	+
8. Arabowie i świat islamski. Uczeń: 3) wyjaśnia rolę Arabów w przekazywaniu dorobku kulturowego pomiędzy Wschodem a Zachodem.	<ul style="list-style-type: none"> wymiana dóbr między regionami ograniczony dostęp do dóbr katalizatorem rozwoju handlu 			
			+	+
11. Społeczeństwo średniowiecznej Europy. Uczeń: 1) rozpoznaje typowe instytucje systemu lennego; 2) wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu; 3) charakteryzuje funkcje gospodarcze, polityczne i kulturowe miast w średniowieczu.	<ul style="list-style-type: none"> zależności i zobowiązania wobec instytucji państwowych praca dla kogoś a praca dla siebie zawody „miejskie” dostęp do oświaty, formy kształcenia 			
	+		+	+
12. Kultura materialna i duchowa łacińskiej Europy. Uczeń: 2) porównuje główne elementy kultury rycerskiej i kultury miejskiej;	<ul style="list-style-type: none"> zawody „miejskie” zobowiązania rycerskie a lojalność wobec pracodawcy kodeks rycerski a etyka zawodowa 			
	+		+	+

<p>13. Polska pierwszych Piastów. Uczeń: 4) ocenia dokonania pierwszych Piastów w dziedzinie polityki, gospodarki i kultury.</p>	<ul style="list-style-type: none"> rola państwa w rozwoju gospodarczym wpływ państwa i jego instytucji na losy jednostki
<p>14. Polska dzielnicowa i zjednoczona. Uczeń: 4) opisuje zmiany społeczno-gospodarcze w epoce rozbicia dzielnicowego i dostrzega związki pomiędzy rozwojem ruchu osadniczego a ożywieniem gospodarczym; 5) ocenia dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej;</p>	<ul style="list-style-type: none"> czynniki ożywiający gospodarkę (stymulacja rozwoju gospodarczego) znaczenie migracji ludności w procesach gospodarczych związków polityki i gospodarki znaczenie urbanizacji dla rozwoju regionów zapotrzebowanie na fachowców i specjalistów w procesach urbanizacji i tworzeniu systemu obronnego
<p>16. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń: 2) ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz dla Nowego Świata.</p>	<ul style="list-style-type: none"> zagraniczne źródła surowców nowe rynki zbytu kształtowanie popytu na nieznane wcześniej dobra dostęp do nowych towarów rolnictwo transgraniczne nowe grupy zawodowe gospodarcze inspiracje w „innych kulturach”
<p>17. Humanizm i renesans. Uczeń: 3) ocenia rolę druku dla upowszechniania idei renesansu oraz rozwoju cywilizacji europejskiej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wynalazki i nowe technologie jako źródło zmiany rola mediów w postępie cywilizacyjnym znaczenie dostępu do wiedzy dla rozwoju gospodarczego źródła zmiany i rozwoju gospodarczego porównanie „rewolucji” Gutenberga i rewolucji cyfrowej nowe zawody
<p>21. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń: 3) ocenia społeczno-gospodarcze i polityczne następstwa wojen w XVII w.; 4) wyjaśnia przyczyny i wskazuje przejawy kryzysu politycznego i społeczno-gospodarczego Rzeczypospolitej w II połowie XVII w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> czynniki wspierające i hamujące rozwój gospodarczy przyczyny lokalnych i globalnych kryzysów gospodarczych niestabilność gospodarcza w funkcjonowaniu obywateli
<p>22. Formy państwa nowożytnego. Uczeń: 1) charakteryzuje, na przykładzie Francji Ludwika XIV, ustrój monarchii absolutnej; 2) wymienia, odwołując się do przykładu Anglii, główne cechy monarchii parlamentarnej; 3) porównuje monarchię parlamentarną z monarchią absolutną, uwzględniając zakres władzy monarszej, prawa i obowiązki poddanych, rolę instytucji stanowych (parlamentu); 4) wyjaśnia, na czym polegała specyfika ustroju Rzeczypospolitej Obojga Narodów na tle Europy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> specyfika ustroju państwowego a funkcjonowanie gospodarki swoboda gospodarcza w różnych formach państwowych
<p>24. Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVIII w. Uczeń: 1) przedstawia przyczyny i przejawy kryzysu państwa polskiego w czasach saskich; 2) wyjaśnia zmiany położenia międzynarodowego Rzeczypospolitej w XVIII w.; 3) charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Konarskiego i Stanisława Leszczyńskiego oraz dostrzega przejawy ożywienia w gospodarce i kulturze czasów saskich.</p>	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonowanie gospodarki w czasach kryzysu interwencjonizm państwowy – wady i zalety zależność kondycji gospodarczej państwa i jego pozycji międzynarodowej (znaczenie polityczne, militarne) bezpieczeństwo państwa w czasach kryzysu gospodarczego
<p>29. Epoka napoleońska. Uczeń:</p>	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie silnego przywództwa w gospodarce krajowej i międzynarodowej

<p>1) opisuje zmiany w Europie w okresie napoleońskim w zakresie stosunków społeczno-gospodarczych i politycznych;</p>	<ul style="list-style-type: none"> gospodarcze następstwa konfliktów zbrojnych 			
<p>31. Rozwój cywilizacji przemysłowej. Uczeń: 1) wymienia charakterystyczne cechy rewolucji przemysłowej; 2) podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego; 3) identyfikuje najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX w. oraz wyjaśnia następstwa ekonomiczne i społeczne ich zastosowania; 4) opisuje zmiany w poziomie życia różnych grup społecznych w XIX w. na podstawie źródeł pisanych, ikonograficznych i statystycznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> gospodarcze znaczenie wynalazków i odkryć naukowych postępowy i zachowawczy stosunek do nowości dawniej i dziś (luddyci, cyfrowi sceptycy) znaczenie rewolucji przemysłowej w rodzinnym i społecznym funkcjonowaniu człowieka międzynarodowe i lokalne migracje zarobkowe v. mobilność zawodowa uboczne skutki procesów uprzemysłowienia (choroby zawodowe, wypadki w pracy, prawa pracownicze, wyzysk, praca nieletnich, rozłuki rodzin) nowe zawody 			
<p>32. Europa i świat w XIX w. Uczeń: 4) ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz kolonizowanych społeczności i państw.</p>	<ul style="list-style-type: none"> rola dostępu do surowców w rozwoju gospodarczym ceny surowców i ich znaczenie dla rynku pracy wyzysk pracowników państw biedniejszych 			
<p>34. Społeczeństwo dawnej Rzeczypospolitej w okresie powstań narodowych. Uczeń: 3) rozróżnia bezpośrednie i długofalowe następstwa powstańczych ruchów narodowych; 4) charakteryzuje główne nurty i postaci Wielkiej Emigracji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> migracje polityczne problemy uchodźców 			
<p>36. Europa i świat na przełomie XIX i XX w. Uczeń: 1) przedstawia skutki przewrotu technicznego i postępu cywilizacyjnego, w tym dla środowiska naturalnego; 3) przedstawia nowe zjawiska kulturowe, w tym narodziny kultury masowej i przemiany obyczajowe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> gospodarcze znaczenie wynalazków i odkryć naukowych uboczne skutki rozwoju gospodarczego znaczenie dostępu do oświaty, alfabetyzacji społeczeństwa i wykształcenia w zwiększaniu szans zawodowych kultura masowa i nowe zawody 			
<p>38. Rewolucje rosyjskie. Uczeń: 1) wyjaśnia polityczne i społeczno-gospodarcze przyczyny wybuchu rewolucji w Rosji w 1917 r.; 3) opisuje bezpośrednie następstwa rewolucji lutowej i październikowej dla Rosji oraz Europy; charakteryzuje reakcję Europy na wydarzenia w Rosji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonowanie gospodarki w warunkach nierynkowych ograniczenia wolności gospodarczej w funkcjonowaniu rynków pracy etatyzm państwowy w kształtowaniu postaw antyprzedsiębiorczych biurokracja, korupcja i inne szkodliwe dla gospodarki zjawiska 			

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat życia publicznego; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach publicznych i uzasadnia je; jest otwarty na odmienne poglądy.
II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań.
III. Współdziałanie w sprawach publicznych. Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.
IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. Uczeń rozumie demokratyczne zasady i procedury i stosuje je w życiu szkoły oraz innych społeczności; rozpoznaje przypadki łamania norm demokratycznych i ocenia ich konsekwencje; wyjaśnia znaczenie indywidualnej i zbiorowej aktywności obywateli.
V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń opisuje sposób działania władz publicznych i innych instytucji; wykorzystuje swoją wiedzę o zasadach demokracji i ustroju Polski do rozumienia i oceny wydarzeń życia publicznego.
VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej. Uczeń rozumie procesy gospodarcze oraz zasady racjonalnego gospodarowania w życiu codziennym; analizuje możliwości dalszej nauki i kariery zawodowej.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem
1. Podstawowe umiejętności życia w grupie. Uczeń: 1) omawia i stosuje zasady komunikowania się i współpracy w grupie (np. bierze udział w dyskusji, zebraniu, wspólnym działaniu); 2) wymienia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji; 3) przedstawia i stosuje podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie i między grupami; 4) wyjaśnia na przykładach, jak można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań grupy lub jak im się przeciwstawić.	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętności interpersonalne o krytycznym znaczeniu dla pełnienia większości ról zawodowych • nastawienie na współpracę i umiejętność wspólnego podejmowania decyzji to kompetencje kluczowe ważne w każdej organizacji i inicjatywach o charakterze partycypacyjnym • umiejętność rozwiązywania konfliktów, szacunek dla zdań odmiennych i asertywne sposoby przeciwstawienia się grupie należą do cenionych przez pracodawców kompetencji pracowniczych, przydatnych zarówno w zarządzaniu innymi, współpracy i w relacjach podległości służbowej
	+ +
2. Życie społeczne. Uczeń: 1) podaje przykłady zbiorowości, grup, społeczności i wspólnot; charakteryzuje rodzinę i grupę rówieśniczą jako małe grupy; 2) wyjaśnia na przykładach znaczenie podstawowych norm współżycia między ludźmi, w tym wzajemności, odpowiedzialności i zaufania; 3) charakteryzuje życie szkolnej społeczności, w tym rolę samorządu uczniowskiego; wyjaśnia, na czym polega przestrzeganie praw ucznia; 4) rozpoznaje role społeczne, w których występuje, oraz związane z nimi oczekiwania; 5) wyjaśnia, jak tworzą się podziały w grupie i w społeczeństwie (np. na „swoich” i „obcych”), i po daje możliwe sposoby przeciwstawiania się przejawom nietolerancji.	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie norm współżycia w organizacji (mała firma, średnie i duże przedsiębiorstwo) i między organizacjami • samorząd szkolny jako szkoła demokratycznego zarządzania organizacją i reprezentacją interesów pracowniczych w odniesieniu do samorządów pracowniczych i korporacyjnych • przejawy dyskryminacji w aktywności zawodowej
	+
4. Być obywatelem. Uczeń: 1) wyjaśnia, jak człowiek staje się obywatelem w sensie formalnym (prawo ziemi, prawo krwi, nadanie obywatelstwa); 2) podaje przykłady uprawnień i obowiązków wynikających z posiadania polskiego obywatelstwa;	<ul style="list-style-type: none"> • sposoby ochrony rynków pracy przed obcokrajowcami • przywileje pracownicze dla własnych obywateli • problemy z zatrudnianiem obcokrajowców • przykłady postaw obywatelskich związanych z aktywnością zawodową w perspektywie pracodawcy i pracobiorcy (zobowiązania podatkowe, szara strefa, praca na czarno, umowy śmieciowe)

<p>3) przedstawia cechy dobrego obywatela; odwołując się do historycznych i współczesnych postaci, wykazuje znaczenie postaw i cnót obywatelskich.</p>	+		+	
<p>5. Udział obywateli w życiu publicznym. Uczeń: 1) przedstawia główne podmioty życia publicznego (obywatele, zrzeszenia obywatelskie, media, politycy i partie, władza, instytucje publiczne, biznes itp.) i pokazuje, jak <u>współdziałają</u> i <u>konkurują</u> one ze sobą w życiu publicznym; 2) uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym i podaje przykłady skutków ich łamania; 3) przedstawia przykłady działania organizacji pozarządowych i społecznych (od lokalnych stowarzyszeń do związków zawodowych i partii politycznych) i uzasadnia ich znaczenie dla obywateli; 4) wyjaśnia, podając przykłady, jak obywatele mogą wpływać na decyzje władz na poziomie lokalnym, krajowym, europejskim i światowym; 5) opracowuje – indywidualnie lub w zespole – projekt uczniowski dotyczący rozwiązania jednego z problemów społeczności szkolnej lub lokalnej i w miarę możliwości go realizuje (np. jako wolontariusz).</p>		<ul style="list-style-type: none"> • przykłady dychotomii na rynku pracy: <ul style="list-style-type: none"> ○ zysk przedsiębiorstwa – wpływy do budżetu państwa ○ redukcja kosztów wynagrodzeń – niższe emerytury ○ wydłużenie urlopów macierzyńskich – płynność firmy • przykłady współdziałania na rynku pracy: <ul style="list-style-type: none"> ○ fundusze pomocowe ○ pierwsza praca ○ start-up • przykłady łamania zasad etycznych istotnych dla funkcjonowania rynku pracy: <ul style="list-style-type: none"> ○ wykorzystywanie poufnych informacji np. na giełdzie ○ nieuczciwe eliminowanie konkurencji ○ zmony i monopole • formy wpływu przedsiębiorców na decyzje władz: <ul style="list-style-type: none"> ○ lobbying ○ szantaż energetyczny • projekt może dotyczyć problemów na lokalnym rynku pracy (np. bezrobocie absolwentów) lub wyborów edukacyjnych młodzieży (co po gimnazjum?) 		
<p>6. Środki masowego przekazu. Uczeń: 1) omawia funkcje i wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu w życiu obywateli; 2) charakteryzuje prasę, telewizję, radio, Internet jako środki masowej komunikacji i omawia wybrany tytuł, stację czy portal ze względu na specyfikę przekazu i odbiorców; 3) wyszukuje w mediach wiadomości na wskazany temat; wskazuje różnice między przekazami i odróżnia informacje od komentarzy; krytycznie analizuje przekaz reklamowy;</p>	+	+	+	+
<p>7. Wyborcy i wybory. Uczeń: 3) wskazuje, czym powinien kierować się obywatel, podejmując decyzje wyborcze; 4) krytycznie analizuje ulotki, hasła i spoty wyborcze.</p>		+	+	
<p>8. Naród i mniejszości narodowe. Uczeń: 3) wymienia mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) żyjące obecnie w Polsce i przedstawia przysługujące im prawa; na podstawie samodzielnie zebranych materiałów charakteryzuje jedną z tych grup (jej historię, kulturę, obecną sytuację);</p>			+	
<p>9. Patriotyzm dzisiaj. Uczeń: 5) rozważa, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, w jaki sposób stereotypy i uprzedzenia utrudniają dziś relacje między narodami.</p>			+	+
<p>11. Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Uczeń: 3) korzystając z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej omawia podstawowe prawa i wolności w niej zawarte; 4) wyszukuje w środkach masowego przekazu i analizuje przykład patologii życia publicznego w Polsce.</p>	+	+	+	
<p>13. Władza ustawodawcza w Polsce. Uczeń:</p>				<ul style="list-style-type: none"> • wpływ przedsiębiorców i pracowników na tworzenie ustaw

<p>1) przedstawia zadania i zasady funkcjonowania polskiego parlamentu, w tym sposób tworzenia ustaw; 2) sporządza, na podstawie obserwacji wybranych obrad parlamentu, notatkę prasową o przebiegu tych obrad i przygotowuje krótkie wystąpienie sejmowe w wybranej sprawie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przykłady wystąpień w sprawach ważnych dla pracowników (np. urlopy macierzyńskie, zasiłki, wsparcie dla bezrobotnych, czas pracy, świadczenia pracownicze)
<p>14. Władza wykonawcza. Uczeń: 2) wyjaśnia, jak powoływany jest i czym zajmuje się rząd polski; podaje nazwisko premiera, wyszukuje nazwiska ministrów i zadania wybranych ministerstw; 3) wymienia zadania administracji rządowej i podaje przykłady jej działań; 4) wyjaśnia, co to jest służba cywilna i jakimi zasadami powinien się kierować urzędnik państwowy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ministerstwa istotne dla rynku pracy • administracja rządowa kontrolująca rynek pracy • przykłady zadań administracji rządowej znaczących dla absolwentów wchodzących na rynek pracy • znaczenie interwencjonizmu państwowego dla gospodarki
<p>15. Władza sądownicza. Uczeń: 1) przedstawia organy władzy sądowniczej, zasady, wedle których działają sądy (niezawisłość, dwuinstancyjność) i przykłady spraw, którymi się zajmują; 2) wyjaśnia, czym zajmuje się Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Stanu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przykłady spraw sądowych związanych z pracą • sądy właściwe dla prowadzenia spraw wytaczanych przez pracowników • przykłady problemów w relacjach pracownik-urząd państwowy, pracownik – pracodawca
<p>16. Samorządy i ich znaczenie. Uczeń: 1) uzasadnia potrzebę samorządności w państwie demokratycznym i podaje przykłady działania samorządów zawodowych i samorządów mieszkańców;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • działanie samorządów zawodowych i ich znaczenie dla pracowników
<p>17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Uczeń: 1) przedstawia podstawowe informacje o swojej gminie, wydarzenia i postaci z jej dziejów; 2) wymienia najważniejsze zadania samorządu gminnego i wykazuje, jak odnosi się to do jego codziennego życia; 5) pisze podanie, krótki list w sprawie publicznej i wypełnia prosty druk urzędowy; 6) odwiedza urząd gminy i dowiaduje się, w jakim wydziale można załatwić wybrane sprawy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zadania gminy ważne dla lokalnego rynku pracy • urząd gminy jako inwestor i pracodawca (przetargi, zapytania ofertowe) • ćwiczenie w rejestrowaniu działalności gospodarczej, uzyskiwaniu zaświadczeń i pozwoleń • urząd gminy jako źródło informacji gospodarczej
<p>18. Samorząd powiatowy i wojewódzki. Uczeń: 3) przygotowuje plakat, folder, stronę internetową lub inny materiał promujący gminę, okolicę lub region.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • okazja do promocji walorów gospodarczych, terenów inwestycyjnych, specyfiki lokalnego rynku pracy
<p>20. Integracja europejska. Uczeń: 1) przedstawia cele i etapy integracji europejskiej (traktaty rzymskie, traktaty z Maastricht, Nicei, Lizbony); 2) wyjaśnia, czym zajmują się najważniejsze instytucje Unii Europejskiej (Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska); 3) wyjaśnia, jak w Unii Europejskiej realizowane są zasady pomocniczości i solidarności; 4) wyjaśnia, skąd pochodzą środki finansowe w budżecie unijnym i na co są przeznaczane;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • swoboda podróżowania, mobilność zawodowa i prawo do pracy w krajach UE • przepływ towarów i dóbr
<p>21. Polska w Unii Europejskiej. Uczeń: 1) przedstawia prawa i obowiązki wynikające z posiadania obywatelstwa Unii Europejskiej; 2) wyszukuje informacje na temat korzystania ze środków unijnych przez polskich obywateli, przedsiębiorstwa i instytucje; 3) formułuje i uzasadnia własne zdanie na temat korzyści, jakie niesie ze sobą członkostwo w Unii Europejskiej, odwołując się do przykładów z własnego otoczenia i całego kraju.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie środków unijnych dla drobnych przedsiębiorców • nowe zawody związane z projektami unijnymi (pisanie wniosków, koordynacja projektów, rozliczanie projektów, kontrola projektów) • korzyści i ograniczenia dla przedsiębiorstw, pracodawców i pracowników
<p>23. Problemy współczesnego świata. Uczeń:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • blaski i cienie globalnej gospodarki dla mikroprzedsiębiorstw, pracodawców i pracowników

<p>3) wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega globalizacja w sferze kultury, gospodarki i polityki; ocenia jej skutki;</p> <p>4) rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemysłane zakupy);</p>	<ul style="list-style-type: none"> • nowe zawody związane z problemami współczesnego świata (wyczerpywanie źródeł energii, kopalin i wody, zmiany klimatyczne, konsumpcjonizm) 			
<p>24. Praca i przedsiębiorczość. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia na przykładach z życia własnej rodziny, miejscowości i całego kraju, w jaki sposób praca i przedsiębiorczość pomagają w zaspokajaniu potrzeb ekonomicznych;</p> <p>2) przedstawia cechy i umiejętności człowieka przedsiębiorczego; bierze udział w przedsięwzięciach społecznych, które pozwalają je rozwijać;</p> <p>3) stosuje w praktyce podstawowe zasady organizacji pracy (ustalenie celu, planowanie, podział zadań, harmonogram, ocena efektów).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1:1 			
<p>25. Gospodarka rynkowa. Uczeń:</p> <p>1) przedstawia podmioty gospodarcze (gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, państwo) i związki między nimi;</p> <p>2) podaje przykłady racjonalnego i nieracjonalnego gospodarowania; stosuje zasady racjonalnego gospodarowania w odniesieniu do własnych zasobów (np. czasu, pieniędzy);</p> <p>3) charakteryzuje gospodarkę rynkową (prywatna własność, swoboda gospodarowania, konkurencja, dążenie do zysku, przedsiębiorczość);</p> <p>4) wyjaśnia działanie prawa podaży i popytu oraz ceny jako regulatora rynku; analizuje rynek wybranego produktu i wybranej usługi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1:1 			
<p>26. Gospodarstwo domowe. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia na przykładach, jak funkcjonuje gospodarstwo domowe;</p> <p>2) wymienia główne dochody i wydatki gospodarstwa domowego; układa jego budżet;</p> <p>3) przygotowuje budżet konkretnego przedsięwzięcia z życia ucznia, klasy, szkoły; rozważa wydatki i źródła ich finansowania;</p> <p>4) wyjaśnia, jakie <u>prawa mają konsumenci</u> i jak mogą ich dochodzić.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1:1 • prawa konsumentów warto odnieść do handlu elektronicznego (sklepy i aukcje internetowe, prawo zwrotu) • unijne regulacje dotyczące e-handlu 			
<p>27. Pieniądz i banki. Uczeń:</p> <p>1) przedstawia na przykładach funkcje i formy pieniądza w gospodarce rynkowej;</p> <p>2) wyjaśnia, czym zajmują się: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych;</p> <p>3) wyszukuje i zestawia ze sobą oferty różnych banków (konta, lokaty, kredyty, fundusze inwestycyjne); wyjaśnia, na czym polega oszczędzanie i inwestowanie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1:1 			
<p>28. Gospodarka w skali państwa. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia terminy: produkt krajowy brutto, wzrost gospodarczy, inflacja, recesja; interpretuje dane statystyczne na ten temat;</p> <p>2) wymienia najważniejsze dochody i wydatki państwa; wyjaśnia, co to jest budżet państwa;</p> <p>3) przedstawia główne rodzaje podatków w Polsce (PIT, VAT, CIT) i oblicza wysokość podatku PIT na podstawie konkretnych danych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1:1 			
<p>29. Przedsiębiorstwo i działalność gospodarcza. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia, na czym polega prowadzenie indywidualnej działalności gospodarczej;</p> <p>2) wyjaśnia, jak działa przedsiębiorstwo, i oblicza na prostym przykładzie przychód, koszty, dochód i zysk;</p> <p>3) wskazuje główne elementy działań marketingowych (produkt, cena, miejsce, promocja) i wyjaśnia na przykładach ich znaczenie dla przedsiębiorstwa i konsumentów;</p> <p>4) przedstawia główne prawa i obowiązki pracownika; wyjaśnia, czemu służą <u>ubezpieczenia społeczne i zdrowotne</u>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1:1 			
<p>30. Wybór szkoły i zawodu. Uczeń:</p> <p>1) planuje dalszą edukację (w tym wybór szkoły ponadgimnazjalnej), uwzględniając własne preferencje i predyspozycje;</p> <p>2) wyszukuje informacje o możliwościach zatrudnienia na lokalnym, regionalnym i krajowym rynku pracy (urzędy pracy, ogłoszenia, Internet);</p> <p>3) sporządza <u>zyciorys i list motywacyjny</u>;</p> <p>4) wskazuje główne przyczyny bezrobocia w swojej miejscowości, regionie i Polsce; ocenia jego skutki.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1:1 			

31. Etyka w życiu gospodarczym. Uczeń: 1) przedstawia zasady etyczne, którymi powinni się kierować pracownicy i pracodawcy; wyjaśnia, na czym polega społeczna odpowiedzialność biznesu; 2) podaje przykłady zjawisk z szarej strefy w gospodarce i poddaje je ocenie; 3) wyjaśnia mechanizm korupcji i ocenia skutki tego zjawiska dla gospodarki.	• 1:1		
			+

Cele kształcenia– wymagania ogólne

I. Kształtowanie refleksyjnej postawy wobec człowieka, jego natury, powinności moralnych oraz wobec różnych sytuacji życiowych.
II. Rozpoznawanie podstawowych wartości i dokonywanie właściwej ich hierarchizacji; dokonywanie wyboru wartości i tworzenie ich hierarchii.
III. Poznanie specyficznych norm i wartości leżących u podstaw działalności publicznej w szkole (samorząd uczniowski), społeczności lokalnej i państwie demokratycznym; rozpoznawanie sytuacji naruszających te normy i wartości (np. korupcja); podejmowanie działań zgodnych z tymi normami i wartościami w grupie rówieśniczej i szkole.
IV. Podjęcie odpowiedzialności za siebie i innych oraz za dokonywane wybory moralne; rozstrzyganie wątpliwości i problemów moralnych zgodnie z przyjętą hierarchią wartości i dobrem wspólnym.
V. Stosowanie zasad harmonijnego współistnienia i współdziałania ze środowiskiem społecznym i przyrodniczym.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Człowiek jako osoba; natura i godność człowieka.	<ul style="list-style-type: none"> osamotnienie pracowników świadczących usługi na odległość (telepraca) wyzysk pracowników etatyzm państwowy etatyzm pracodawców ageizm w pracy równość płci dyskryminacje pracownicze grupy wykluczonych rywalizacja w dostępie do dóbr, wyścig szczurów zawody wysokiego i niskiego prestiżu 			
	+			+
4. Główne problemy współczesnej etyki.	<ul style="list-style-type: none"> środowiskowe następstwa ekspansywnego rozwoju gospodarczego społeczne następstwa ekspansywnego rozwoju gospodarczego społeczne koszty rewolucji cyfrowej biotechnologie jako szansa zawodowa (obszar zawodów rozwojowych) i zagrożenie dla ludzkości (handel ludźmi, pozyskiwanie organów do przeszczepów, eugenika, doświadczenia na ludziach i zwierzętach) kultura nadmiaru v. kultura niedosytu i niedostatku 			
	+		+	+
10. Moralne aspekty stosunku człowieka do świata przyrody.	<ul style="list-style-type: none"> ekspansja przemysłowa rozrost terenów zurbanizowanych potrzeby bycia wszędzie , w jak najszybszym czasie koszty wygody 			
	+	+	+	+
11. Praca i jej wartość dla człowieka, znaczenie etyki zawodowej.	<ul style="list-style-type: none"> 1:1 etos pracy na przestrzeni ostatnich dwustu lat różnice w pojmowaniu roli pracy w życiu człowieka po drugiej wojnie światowej - pokolenia wielkiego bumu, X, Y, Z (?) 			
	+	+	+	+

WYCHOWANIE DO ŻYCIA W RODZINIE

Cele kształcenia– wymagania ogólne

I. Okazywanie szacunku innym ludziom, docenianie ich wysiłku i pracy, przyjęcie postawy szacunku wobec siebie; wnoszenie pozytywnego wkładu w życie swojej rodziny.
II. Przyjęcie integralnej wizji osoby; wybór i urzeczywistnianie wartości służących osobo we mu rozwojowi; kierowanie własnym rozwojem, podejmowanie wysiłku samowychowawczego zgodnie z uznawanymi normami i wartościami; poznawanie, analizowanie i wyrażanie uczuć; rozwiązywanie problemów i pokonywanie trudności okresu dorastania.
III. Znajomość organizmu ludzkiego i zachodzących w nim zmian oraz akceptacja własnej płciowości; przyjęcie integralnej wizji ludzkiej seksualności; umiejętność obrony własnej intymności i nietykalności seksualnej oraz szacunek dla ciała innej osoby.
IV. Korzystanie ze środków przekazu w sposób selektywny, umożliwiający obronę przed ich destrukcyjnym oddziaływaniem.
V. Umiejętność korzystania z systemu poradnictwa dla dzieci i młodzieży.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Rozwój człowieka: faza prenatalna, narodziny, faza niemowlęca, wczesnodziecięca, przedpokwitaniowa, dojrzewania, młodości, wieku średniego, wieku późnego. Życie jako fundamentalna wartość.	<ul style="list-style-type: none"> odniesienie faz rozwojowych do aktywności zawodowej człowieka rozważania o znaczeniu wieku w szansach na zatrudnienie i utrzymanie pracy kult młodości, starzenie społeczeństwa i praktyki ageistyczne 			
	+			
2. Budowa prawidłowych relacji z rodzicami. Konflikt pokoleń; przyczyny i sposoby rozwiązywania konfliktów. Odpowiedzialność wszystkich za atmosferę panującą w rodzinie. Rodzina niepełna.	<ul style="list-style-type: none"> relacje z rodzicami jako przykład relacji zawodowych z osobami z innych pokoleń umiejętność i chęć rozwiązywania konfliktów międzypokoleniowych jako kompetencja interpersonalna w szkole i zakładzie pracy rola zaangażowania pracowników i pracodawcy w budowaniu atmosfery w pracy 			
	+			+
3. Rola autorytetów w życiu człowieka.	<ul style="list-style-type: none"> formalni i nieformalni doradcy zawodowi wpływ autorytetu na jakość sugestii wyboru ścieżki kształcenia i kariery zawodowej jakość porady rówieśniczej „dziedziczenie” zawodu po rodzicach 			
	+	+		+
5. Zachowania asertywne.	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonowanie w niezycliwym środowisku zawodowym autonomia decyzji i wyborów ścieżki kształcenia zachowanie kontroli nad swoją karierą edukacyjno-zawodową presja grupy, środowiska, mediów odpowiedzialność za samodzielne konstruowanie przyszłości zawodowej 			
	+	+		+
8. Problemy i trudności okresu dojrzewania (napięcia seksualne, masturbacja), sposoby radzenia sobie z nimi, pomoc w rozeznaniu sytuacji wymagających porady lekarza lub innych specjalistów. 13. Kształtowanie i akceptacja tożsamości płciowej. Możliwości pomocy w pokonywaniu trudności związanych z tożsamością płciową.	<ul style="list-style-type: none"> pretekst do wskazania pomocy i wsparcia w zakresie orientacji szkolnej i zawodowej instytucje poradnictwa zawodowego 			
	+			+
18. Wpływ sposobu spędzania wolnego czasu (w tym korzystania ze środków masowego przekazu) na człowieka.	<ul style="list-style-type: none"> sposoby spędzania wolnego czasu jako wskaźnik preferencji i predyspozycji zawodowych utrzymanie kontroli nad własnym życiem, podejmowanymi decyzjami, realizacją planów cyfrowe ślady pozostawione podczas aktywności sieciowej jako źródło informacji o człowieku dla pracodawców, firm rekrutacyjnych i agencji headhuntingowych 			

	+		+	+
--	---	--	---	---

Edukacja matematyczna i techniczna

MATEMATYKA

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń interpretuje i tworzy teksty o charakterze matematycznym, używa języka matematycznego do opisu rozumowania i uzyskanych wyników.
II. Wykorzystywanie i interpretowanie reprezentacji. Uczeń używa prostych, dobrze znanych obiektów matematycznych, interpretuje pojęcia matematyczne i operuje obiektami matematycznymi.
III. Modelowanie matematyczne. Uczeń dobiera model matematyczny do prostej sytuacji, buduje model matematyczny danej sytuacji.
IV. Użycie i tworzenie strategii. Uczeń stosuje strategię jasno wynikającą z treści zadania, tworzy strategię rozwiązania problemu.
V. Rozumowanie i argumentacja. Uczeń prowadzi proste rozumowania, podaje argumenty uzasadniające poprawność rozumowania.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Liczby wymierne dodatnie. Uczeń: 6) szacuje wartości wyrażeń arytmetycznych; 7) stosuje obliczenia na liczbach wymiernych do rozwiązywania problemów w kontekście praktycznym, w tym do zamiany jednostek (jednostek prędkości, gęstości itp.).			+	+
5. Procenty. Uczeń: 1) przedstawia część pewnej wielkości jako procent lub promil tej wielkości i od wrotnie; 2) oblicza procent danej liczby; 3) oblicza liczbę na podstawie danego jej procentu; 4) stosuje obliczenia procentowe do rozwiązywania problemów w kontekście praktycznym, np. oblicza ceny po podwyżce lub obniżce o dany procent, wykonuje obliczenia związane z VAT, oblicza odsetki dla lokaty rocznej.		+	+	
8. Wykresy funkcji. Uczeń: 1) zaznacza w układzie współrzędnych na płaszczyźnie punkty o danych współrzędnych; 2) odczytuje współrzędne danych punktów; 3) odczytuje z wykresu funkcji: wartość funkcji dla danego argumentu, argumenty dla danej wartości funkcji, dla jakich argumentów funkcja przyjmuje wartości dodatnie, dla jakich ujemne, a dla jakich zero; 4) odczytuje i interpretuje informacje przedstawione za pomocą wykresów funkcji (w tym wykresów opisujących zjawiska występujące w przyrodzie, gospodarce, życiu codziennym); 5) oblicza wartości funkcji podanych nieskomplikowanym wzorem i zaznacza punkty należące do jej wykresu.	+	+	+	+
9. Statystyka opisowa i wprowadzenie do rachunku prawdopodobieństwa. Uczeń:				

<p>1) interpretuje dane przedstawione za pomocą tabel, diagramów słupkowych i kołowych, wykresów; 2) wyszukuje, selekcjonuje i porządkuje informacje z dostępnych źródeł; 3) przedstawia dane w tabeli, za pomocą diagramu słupkowego lub kołowego; 4) wyznacza średnią arytmetyczną i medianę zestawu danych; 5) analizuje proste doświadczenia losowe (np. rzut kostką, rzut monetą, wyciąganie losu) i określa prawdopodobieństwa najprostszych zdarzeń w tych doświadczeniach (prawdopodobieństwo wypadnięcia orła w rzucie monetą, dwójki lub szóstki w rzucie kostką, itp.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zawody obarczone ryzykiem zdarzeń losowych (np. rolnictwo i klimat) • zawody związane z analizą i statystyką • rachunek prawdopodobieństwa jako pretekst do rozważań o niepewności zawodowej i czynnikach zewnętrznych wpływających na osiągnięcie sukcesu zawodowego 			
<p>10. Figury płaskie. Uczeń: 10) zamienia jednostki pola;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zawody wymagające „biegłości geometrycznej” 			
<p>11. Bryły. Uczeń: 3) zamienia jednostki objętości</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zawody wymagające orientacji przestrzennej 			
	+	+	+	+
	+		+	+
	+		+	+

ZAJĘCIA TECHNICZNE

Cele kształcenia – wymagania ogólne

<p>I. Rozpoznawanie urządzeń technicznych i rozumienie zasad ich działania. korelacja z poradnictwem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zawody wykorzystujące umiejętność obsługi urządzeń technicznych (przykłady) • zawody i przedmioty pracy • aktywność poznawcza nastawiona na obsługę maszyn i urządzeń
<p>II. Opracowywanie koncepcji rozwiązań typowych problemów technicznych oraz przykładowych rozwiązań konstrukcyjnych. korelacja z poradnictwem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • problemy techniczne jako subkategoria problemów • metody i strategie rozwiązywania problemów (przykłady metod poznanych w procesie kształcenia)
<p>III. Planowanie pracy o różnym stopniu złożoności, przy różnych formach organizacyjnych pracy. korelacja z poradnictwem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • umiejętności i kwalifikacje – różnice • określenie celu działania • konstruowanie strategii działania • bieżąca kontrola i monitoring działań • kontrola efektów
<p>IV. Bezpieczne posługiwanie się narzędziami i przyrządami. korelacja z poradnictwem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przepisy ogólne i wewnątrzorganizacyjne • certyfikaty i uprawnienia zawodowe

Treści nauczania – wymagania szczegółowe Przykładowe zajęcia: **Zajęcia modelarskie**

treści	korelacja z poradnictwem			
<p>Uczeń: 1. Rozpoznaje i rozumie potrzebę budowania różnych typów modeli: 1) zna możliwości wykorzystania modeli do przedstawiania wielkości, kształtu i rozwiązań konstrukcyjnych rzeczywistych urządzeń technicznych dla celów sportowych, szkoleniowych lub wystawienniczych; 2) wykonuje pomiary i weryfikuje rozwiązania modelowe w odniesieniu do rozwiązań rzeczywistych – wyjaśnia konieczność stosowania skali w modelarstwie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zawody związane z tworzeniem modeli • testowanie modeli maszyn i urządzeń • umiejętności i kwalifikacje - różnice 			
<p>4. Umie zaplanować wykonanie prac modelarskich o różnym stopniu złożoności, przy różnych formach organizacyjnych pracy:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pretekst do poruszenia zagadnień organizacji pracy w różnych organizacjach i stanowiskach pracy • współdzielone i samodzielne stanowiska pracy 			
				+

1) przestrzega zasad organizacji pracy w pracowni modelarskiej; 2) zna zasady opisywania, katalogowania i przechowywania materiałów modelarskich, takich jak: kleje i lakiery, materiały drzewne, papier, metale, płótna, elementy elektroniczne.	• porządek na stanowisku pracy			
	+			+
5. Bezpiecznie posługuje się narzędziami i przyrządami modelarskimi:	<ul style="list-style-type: none"> • pretekst do omówienia zasad BHP w pracy zawodowej • przykłady zawodów wymagających uprawnień ze względu na bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia • bezpieczne stanowisko nauki i pracy 			
	+			+
6. Uruchamia modele przy zachowaniu zasad bezpieczeństwa:	• podłączanie urządzeń biurowych i specjalistycznych			
	+			+

INFORMATYKA

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Bezpieczne posługiwanie się komputerem i jego oprogramowaniem, wykorzystanie sieci komputerowej; komunikowanie się za pomocą komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych.
II. Wyszukiwanie, gromadzenie i przetwarzanie informacji z różnych źródeł; opracowywanie za pomocą komputera: rysunków, tekstów, danych liczbowych, motywów, animacji, prezentacji multimedialnych.
III. Rozwiązywanie problemów i podejmowanie decyzji z wykorzystaniem komputera, z zastosowaniem podejścia algorytmicznego.
IV. Wykorzystanie komputera oraz programów i gier edukacyjnych do poszerzania wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin oraz do rozwijania zainteresowań.
V. Ocena zagrożeń i ograniczeń, docenianie społecznych aspektów rozwoju i zastosowań informatyki.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Bezpieczne posługiwanie się komputerem i jego oprogramowaniem, korzystanie z sieci komputerowej. Uczeń: 4) wyszukuje i uruchamia programy, porządkuje i archiwizuje dane i programy; stosuje profilaktykę antywirusową; 5) samodzielnie i bezpiecznie pracuje w sieci lokalnej i globalnej;	<ul style="list-style-type: none"> • zastosowania komputera w projektowaniu ścieżek kształcenia • zastosowania komputera w szukaniu pracy, staży, praktyk 			
	+	+	+	+
2. Wyszukiwanie i wykorzystywanie (gromadzenie, selekcjonowanie, przetwarzanie) informacji z różnych źródeł; współtworzenie zasobów w sieci. Uczeń: 2) posługując się odpowiednimi systemami wyszukiwania, znajduje informacje w internetowych zasobach danych, katalogach, bazach danych; 3) pobiera informacje i dokumenty z różnych źródeł, w tym internetowych, ocenia pod względem treści i formy ich przydatność do wykorzystania w realizowanych zadaniach i projektach; 4) umieszcza informacje w odpowiednich serwisach internetowych.	<ul style="list-style-type: none"> • informatory o szkołach średnich i wyższych • wyszukiwarki ofert pracy • wypełnianie elektronicznych formularzy • wyszukiwanie dokumentów aplikacyjnych (rekrutacja szkolna, zawodowa) • znaczenie aktywności sieciowej w weryfikacji wiarygodności kandydata do pracy • cyfrowe ślady a portfolio absolwenta 			
	+	+	+	+
3. Komunikowanie się za pomocą komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych. Uczeń 1) zakłada konto pocztowe w portalu internetowym i konfiguruje je zgodnie ze swoimi potrzebami;	<ul style="list-style-type: none"> • kiedy adres mailowy jest ważniejszy od numeru telefonu? • nowoczesne formy komunikacji wykorzystywane w pracy zawodowej • znaczenie aktywności sieciowej w weryfikacji wiarygodności kandydata do pracy 			
	+	+	+	+

<p>2) bierze udział w dyskusjach na forum; 3) komunikuje się za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych z członkami grupy współpracującej nad projektem;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • studia na odległość, szkolenia on-line 			
<p>4. Opracowywanie za pomocą komputera rysunków, tekstów, danych liczbowych, motywów, animacji, prezentacji multimedialnych. Uczeń: 1) przy użyciu edytora grafiki tworzy kompozycje z figur, fragmentów rysunków i zdjęć, umieszcza napisy na rysunkach, tworzy animacje, przekształca formaty plików graficznych; 2) przy użyciu edytora tekstu tworzy kilkunastostronicowe publikacje, z nagłówkiem i stopką, przypisami, grafiką, tabelami itp., formatuje tekst w kolumnach, opracowuje dokumenty tekstowe o różnym przeznaczeniu; 3) wykorzystuje arkusz kalkulacyjny do rozwiązywania zadań rachunkowych z programu nauczania gimnazjum (na przykład z matematyki lub fizyki) i z codziennego życia (na przykład planowanie wydatków), posługuje się przy tym adresami bez względnych, względnych i mieszanych; 4) stosuje arkusz kalkulacyjny do gromadzenia danych i przedstawiania ich w postaci graficznej, z wykorzystaniem odpowiednich typów wykresów; 5) tworzy prostą bazę danych w postaci jednej tabeli i wykonuje na niej podstawowe operacje bazodanowe; 6) tworzy dokumenty zawierające różne obiekty (np: tekst, grafikę, tabele, wykresy itp.) pobrane z różnych programów i źródeł; 7) tworzy i przedstawia prezentację z wykorzystaniem różnych elementów multimedialnych, graficznych, tekstowych, filmowych i dźwiękowych własnych lub pobranych z innych źródeł; 8) tworzy prostą stronę internetową zawierającą: tekst, grafikę, elementy aktywne, linki, korzystając ewentualnie z odpowiedniego edytora stron, wyjaśnia znaczenie podstawowych poleceń języka HTML.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • techniczna redakcja dokumentów jako element autoprezentacji • tworzenie elektronicznego portfolio w arkuszu kalkulacyjnym • aktywność sieciowa (opublikowane blogi, wpis, filmy, strony) jako dorobek kandydata do pracy • własna działalność gospodarcza, projektowanie budżetu i harmonogramu działań w arkuszu kalkulacyjnym • prezentacja multimedialna w prezentacji dorobku kandydata • tworzenie informatora o zawodach interesujących ucznia 			
<p>5. Rozwiązywanie problemów i podejmowanie decyzji z wykorzystaniem komputera, stosowanie podejścia algorytmicznego. Uczeń: 2) formułuje ścisły opis prostej sytuacji problemowej, analizuje ją i przedstawia rozwiązanie w postaci algorytmicznej;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zalgorytmizowanie problemu edukacyjnego lub zawodowego 			
<p>6. Wykorzystywanie komputera oraz programów i gier edukacyjnych do poszerzania wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin. Uczeń: 1) wykorzystuje programy komputerowe, w tym edukacyjne, wspomagające i wzbogacające naukę różnych przedmiotów; 2) wykorzystuje programy komputerowe, np. arkusz kalkulacyjny, do analizy wyników eksperymentów, programy specjalnego przeznaczenia, programy edukacyjne; 3) posługuje się programami komputerowymi, służącymi do tworzenia modeli zjawisk i ich symulacji, takich jak zjawiska: fizyczne, chemiczne, biologiczne, korzysta z internetowych map; 4) przygotowuje za pomocą odpowiednich programów zestawienia danych i sprawozdania na lekcje z różnych przedmiotów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • edukacja i szkolenia umiejętności za pomocą TIK • nowoczesna diagnoza kompetencji społecznych, psychicznych i fizycznych w rzeczywistości wirtualnej i rozszerzonej (symulatory, konsole, gry sieciowe) 			
<p>7. Wykorzystywanie komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych do rozwijania zainteresowań; opisywanie innych zastosowań informatyki; ocena zagrożeń i ograniczeń, aspekty społeczne rozwoju i zastosowań informatyki. Uczeń: 1) opisuje wybrane zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnej, z uwzględnieniem swoich zainteresowań, oraz ich wpływ na osobisty rozwój, rynek pracy i rozwój ekonomiczny; 2) opisuje korzyści i niebezpieczeństwa wynikające z rozwoju informatyki i powszechnego dostępu do informacji, wyjaśnia zagrożenia związane z uzależnieniem się od komputera; 3) wymienia zagrożenia etyczne i prawne, związane z ochroną własności intelektualnej i ochroną danych oraz przejawy przestępczości komputerowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kształcenie ustawiczne • zmiany na rynku pracy związane z cyfrową rewolucją • cyfrowe bezpieczeństwo ucznia, kandydata na pracownika i pracownika • zagadnienia etyczne • ochrona danych osobowych i cyfrowe ślady (SIO, ewidencja kandydatów do pracy, rejestracja w portalach pośrednictwa pracy) 			

Edukacja PRZYRODNICZA

BIOLOGIA

Cele kształcenia– wymagania ogólne

I. Znajomość różnorodności biologicznej i podstawowych procesów biologicznych. Uczeń opisuje, porządkuje i rozpoznaje organizmy, wyjaśnia zjawiska i procesy biologiczne zachodzące w wybranych organizmach i w środowisku, przedstawia i wyjaśnia zależności między organizmem a środowiskiem, wskazuje ewolucyjne źródła różnorodności biologicznej.
II. Znajomość metodyki badań biologicznych. Uczeń planuje, przeprowadza i dokumentuje obserwacje i proste doświadczenia biologiczne; określa warunki doświadczenia, rozróżnia próbę kontrolną i badawczą, formułuje wnioski; przeprowadza obserwacje mikroskopowe preparatów świeżych i trwałych.
III. Poszukiwanie, wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń wykorzystuje różnorodne źródła i metody pozyskiwania informacji, w tym technologię informacyjno-komunikacyjną, odczytuje, analizuje, interpretuje i przetwarza informacje tekstowe, graficzne, liczbowe, rozumie i interpretuje pojęcia biologiczne, zna podstawową terminologię biologiczną.
IV. Rozumowanie i argumentacja. Uczeń interpretuje informacje i wyjaśnia zależności przyczynowo-skutkowe między faktami, formułuje wnioski, formułuje i przedstawia opinie związane z omawianymi zagadnieniami biologicznymi.
V. Znajomość uwarunkowań zdrowia człowieka. Uczeń analizuje związek pomiędzy własnym postępowaniem a zachowaniem zdrowia (pra widłowa dieta, aktywność ruchowa, badania profilaktyczne) oraz rozpoznaje sytuacje wymagające konsultacji lekarskiej; rozumie znaczenie krwiodawstwa i transplantacji narządów.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem			
I. Związki chemiczne budujące organizmy oraz pozyskiwanie i wykorzystanie energii. Uczeń: 2) przedstawia znaczenie wody dla funkcjonowania organizmów;	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie wody w czystej postaci dla funkcjonowania mózgu i efektywnego uczenia się • napoje regeneracyjne w pracy • prawa pracownicze 			
	+			
III. Systematyka – zasady klasyfikacji, sposoby identyfikacji i przegląd różnorodności organizmów. Uczeń: 1) uzasadnia potrzebę klasyfikowania organizmów i przedstawia zasady systemu klasyfikacji biologicznej (system jako sposób katalogowania organizmów, jednostki taksonomiczne, podwójne nazewnictwo); 2) posługuje się prostym kluczem do oznaczania organizmów;	<ul style="list-style-type: none"> • wyróżniono aż 2360 zawodów i specjalności, pojawiają się nowe, niektóre znikają • odniesienie do systemów porządkowania danych w różnych dziedzinach, m.in. w świecie zawodów: KZiS - Klasyfikacje Zawodów i Specjalności, KZSZ – Klasyfikacja Zawodów Szkolnictwa Zawodowego • szybki dostęp do zawodu – kody zawodów 		+	+
IV. Ekologia. Uczeń: 1) przedstawia czynniki środowiska niezbędne do prawidłowego funkcjonowania organizmów w środowisku lądowym i wodnym; 2) wskazuje, na przykładzie dowolnie wybranego gatunku, zasoby, o które konkurują jego przedstawiciele między sobą i z innymi gatunkami, przedstawia skutki konkurencji wewnątrzgatunkowej i międzygatunkowej;	<ul style="list-style-type: none"> • Ekologia: zawody i kierunki kształcenia 			

<p>9) opisuje zależności pokarmowe (łańcuchy i sieci pokarmowe) w ekosystemie, rozróżnia producentów, konsumentów i destruentów oraz przedstawia ich rolę w obiegu materii i przepływie energii przez ekosystem.</p>				
<p>VI. Budowa i funkcjonowanie organizmu człowieka. 1. Tkanki, narządy, układy narządów. Uczeń: 3) opisuje budowę, funkcje i współdziałanie poszczególnych układów: ruchu, pokarmowego, oddechowego, krążenia, wydalniczego, nerwowego, dokrewnego i rozrodczego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przeciwskazania zdrowotne do wykonywania określonych zadań zawodowych i ich znaczenie w konstruowaniu kariery edukacyjno-zawodowej 			
<p>2. Układ ruchu. Uczeń: 1) wykazuje współdziałanie mięśni, ścięgien, kości i stawów w prawidłowym funkcjonowaniu układu ruchu; 4) przedstawia znaczenie aktywności fizycznej dla prawidłowego funkcjonowania układu ruchu i gęstości masy kostnej oraz określa czynniki wpływające na prawidłowy rozwój masy mięśniowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przeciwskazania zdrowotne do wykonywania określonych zadań zawodowych i ich znaczenie w konstruowaniu kariery edukacyjno-zawodowej • niepełnosprawność ruchowa • oddziały integracyjne 			
<p>3. Układ pokarmowy i odżywianie się. Uczeń: 1) podaje funkcje poszczególnych części układu pokarmowego, rozpoznaje te części (na schemacie, modelu, rysunku, według opisu itd.) oraz przedstawia związek ich budowy z pełnioną funkcją; 6) wyjaśnia, dlaczego należy stosować dietę zróżnicowaną i dostosowaną do potrzeb organizmu (wiek, stan zdrowia, tryb życia i aktywność fizyczna, pora roku itp.), oraz podaje korzyści z prawidłowego odżywiania się; 7) oblicza indeks masy ciała oraz przedstawia i analizuje konsekwencje zdrowotne niewłaściwego odżywiania (otyłość lub niedowaga oraz ich następstwa).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przeciwskazania zdrowotne do wykonywania określonych zadań zawodowych i ich znaczenie w konstruowaniu kariery edukacyjno-zawodowej • alergie pokarmowe 			
<p>4. Układ oddechowy. Uczeń: 1) podaje funkcje części układu oddechowego, rozpoznaje je (na schemacie, modelu, rysunku, według opisu itd.) oraz przedstawia związek ich budowy z pełnioną funkcją; 3) przedstawia czynniki wpływające na prawidłowy stan i funkcjonowanie układu oddechowego (aktywność fizyczna poprawiająca wydolność oddechową, nie palenie papierosów czynnie i biernie).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • warunki pracy, zanieczyszczenia i zapylenie powietrza w wybranych zawodach • przeciwskazania zdrowotne do wykonywania określonych zadań zawodowych i ich znaczenie w konstruowaniu kariery edukacyjno-zawodowej • alergie wziewne • choroby zawodowe 			
<p>5. Układ krążenia. Uczeń: 1) opisuje budowę i funkcje narządów układu krwionośnego i układu limfatycznego; 4) przedstawia znaczenie aktywności fizycznej i prawidłowej diety dla właściwego funkcjonowania układu krążenia; 5) przedstawia społeczne znaczenie krwiodawstwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przeciwskazania zdrowotne do wykonywania określonych zadań zawodowych i ich znaczenie w konstruowaniu kariery edukacyjno-zawodowej • siedzący tryb pracy (praca, nauka i zabawa przy komputerze) 			
<p>6. Układ odpornościowy. Uczeń: 1) opisuje funkcje elementów układu odpornościowego (narządy: śledziona, grasica, węzły chłonne; komórki: makrofagi, limfocyty T, limfocyty B; cząsteczki: przeciwciała);</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przeciwskazania zdrowotne do wykonywania określonych zadań zawodowych i ich znaczenie w konstruowaniu kariery edukacyjno-zawodowej 			
<p>7. Układ wydalniczy. Uczeń: 2) opisuje budowę i funkcje głównych struktur układu wydalniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przeciwskazania zdrowotne do wykonywania określonych zadań zawodowych i ich znaczenie w konstruowaniu kariery edukacyjno-zawodowej 			
<p>8. Układ nerwowy. Uczeń: 1) opisuje budowę i funkcje ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przeciwskazania zdrowotne do wykonywania określonych zadań zawodowych i ich znaczenie w konstruowaniu kariery edukacyjno-zawodowej • stres w szkole i w pracy 			

<p>3) opisuje łuk odruchowy, wymienia rodzaje odruchów oraz przedstawia rolę odruchów warunkowych w uczeniu się; 4) wymienia czynniki wywołujące stres oraz podaje przykłady pozytywnego i negatywnego działania stresu; 5) przedstawia sposoby radzenia sobie ze stresem.</p>	+	+		+
<p>9. Narządy zmysłów. Uczeń: 1) przedstawia budowę oka i ucha oraz wyjaśnia sposób ich działania; 2) przedstawia rolę zmysłu równowagi, zmysłu smaku i zmysłu węchu i wskazuje lokalizację odpowiednich narządów i receptorów; 3) przedstawia przyczyny powstawania oraz sposób korygowania wad wzroku (krótko wzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm); 4) przedstawia wpływ hałasu na zdrowie człowieka; 5) przedstawia podstawowe zasady higieny narządów wzroku i słuchu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przeciwskazania zdrowotne do wykonywania określonych zadań zawodowych i ich znaczenie w konstruowaniu kariery edukacyjno-zawodowej • środowisko i warunki nauki i pracy • funkcjonowanie w przestymulowanym otoczeniu (powierzchnie open-space, muzyka podczas nauki i pracy) • okulary z filtrem do pracy z komputerem • higiena pracy z komputerem 			
	+	+		+
<p>11. Skóra. Uczeń: 1) podaje funkcje skóry, rozpoznaje elementy jej budowy (na schemacie, modelu, rysunku, według opisu itd.) oraz przedstawia jej cechy adaptacyjne do pełnienia funkcji ochronnej, zmysłowej (receptory bólu, dotyku, ciepła, zimna) i termo regulacyjnej; 2) opisuje stan zdrowej skóry oraz rozpoznaje niepokojące zmiany</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przeciwskazania zdrowotne do wykonywania określonych zadań zawodowych i ich znaczenie w konstruowaniu kariery edukacyjno-zawodowej • atopie, alergie i ich wpływ na funkcjonowanie szkolne i zawodowe 			
<p>12. Rozmnażanie i rozwój. Uczeń: 4) przedstawia cechy i przebieg fizycznego, psychicznego i społecznego dojrzewania człowieka;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • fazy rozwojowe w odniesieniu do aktywności edukacyjno-zawodowej człowieka • polityka prorodzinna państwa • prorodzinne inicjatywy pracodawców 			
<p>VII. Stan zdrowia i choroby. Uczeń: 1) przedstawia znaczenie pojęć „zdrowie” i „choroba” (zdrowie jako stan równowagi środowiska wewnętrznego organizmu, zdrowie fizyczne, 6) uzasadnia konieczność okresowego wykonywania podstawowych badań kontrolnych (np. badania stomatologiczne, podstawowe badania krwi i moczu, pomiar pulsu i ciśnienia krwi); 9) analizuje związek pomiędzy prawidłowym wysypianiem się a funkcjonowaniem organizmu, w szczególności wpływ na procesy uczenia się i zapamiętywania oraz odporność organizmu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • badania pracownicze • ubezpieczenia pracownicze • praca wielozmianowa • praca w pracy i w domu, zacieranie granicy pomiędzy życiem zawodowym i prywatnym • sen i uczenie się 		+	+
<p>VIII. Genetyka. Uczeń</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pretekst do wprowadzenie obszaru zawodów rozwojowych związanych z genetyką 		+	+
<p>X. Globalne i lokalne problemy środowiska. Uczeń: 1) przedstawia przyczyny i analizuje skutki globalnego ocieplenia klimatu; 2) uzasadnia konieczność segregowania odpadów w gospodarstwie domowym oraz konieczność specjalnego postępowania ze zużytymi bateriami, świetłówkami, przeterminowanymi lekami; 3) proponuje działania ograniczające zużycie wody i energii elektrycznej oraz wytwarzanie odpadów w gospodarstwach domowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pretekst do wprowadzenie obszaru zawodów rozwojowych związanych z ekologią, ochroną środowiska, gospodarką energetyczną 		+	+

CHEMIA

Cele kształcenia– wymagania ogólne

I. Pozyskiwanie, przetwarzanie i tworzenie informacji. Uczeń pozyskuje i przetwarza informacje z różnorodnych źródeł z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.
II. Rozumowanie i zastosowanie nabytej wiedzy do rozwiązywania problemów. Uczeń opisuje właściwości substancji i wyjaśnia przebieg prostych procesów chemicznych; zna związek właściwości różnorodnych substancji z ich zastosowaniami i ich wpływ na środowisko naturalne; wykonuje proste obliczenia dotyczące praw chemicznych.
III. Opanowanie czynności praktycznych. Uczeń bezpiecznie posługuje się prostym sprzętem laboratoryjnym i podstawowymi odczynnikami chemicznymi; projektuje i przeprowadza proste doświadczenia chemiczne.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem			
	wiedza o sobie	ścieżki kształcenia	rynek pracy	zawody/ kwalifikacje
4. Powietrze i inne gazy. Uczeń: 1) wykonuje lub obserwuje doświadczenie potwierdzające, że powietrze jest mieszaniną; opisuje skład i właściwości powietrza; 5) opisuje, na czym polega powstawanie dziury ozonowej; proponuje sposoby zapobiegania jej powiększaniu; 10) wymienia źródła, rodzaje i skutki zanieczyszczeń powietrza; planuje sposób postępowania pozwalający chronić powietrze przed zanieczyszczeniami.	<ul style="list-style-type: none"> • powietrze w zamkniętych pomieszczeniach, wentylacja, klimatyzacja, dotlenienie mózgu podczas nauki i pracy • zawody związane z zanieczyszczeniem powietrza • dojazdy do szkoły i pracy, odległość miejsca pracy od miejsca zamieszkania • egalitarystyczny dostęp do dóbr jako katalizator degradacji środowiska 			
	+			+
5. Woda i roztwory wodne. Uczeń: 7) proponuje sposoby racjonalnego gospodarowania wodą.	<ul style="list-style-type: none"> • woda w gospodarce, główni konsumenci wody • zawody związane z ochroną środowiska wodnego 			
	+		+	
6. Kwasy i zasady. Uczeń: 9) analizuje proces powstawania kwaśnych opadów i skutki ich działania; proponuje sposoby ograniczające ich powstawanie.	<ul style="list-style-type: none"> • koszty uprzemysłowienia i globalizacji rynków • pretekst do tematyki odpowiedzialności i etyki biznesowej • wprowadzenie do strategii zrównoważonego rozwoju 			
	+		+	

Poniżej przedstawiono listę czasowników operacyjnych, użytych przy definiowaniu wymagań, które mogą brzmieć wieloznacznie.

Wymienia, wylicza, podaje przykłady – oczekujemy związanej odpowiedzi, niekoniecznie popartej uzasadnieniem.

- *Opisuje* – oczekujemy słownego przedstawienia danego zagadnienia. Polecenie stosowane jest w odniesieniu do opisu właściwości, zjawisk lub eksperymentów.
- *Oblicza, przeprowadza obliczenia* – stosujemy, gdy oczekujemy odpowiedzi w formie liczbowej. Zwykle powinien być pokazany sposób obliczania, zwłaszcza jeżeli zadanie składa się z kilku etapów.
- *Wyjaśnia, uzasadnia* – oczekujemy wytłumaczenia, przeważnie w odniesieniu do teorii (naukowej).
- *Definiuje* – wymagamy podania lub sformułowania definicji – w zależności od kontekstu.
- *Wnioskuje* – nie oczekujemy odpowiedzi na podstawie zapamiętanych wiadomości, ma ona być wynikiem zauważenia logicznego związku pomiędzy różnymi fragmentami informacji (przedstawionej w różnej formie, również jako obserwowane przez ucznia zjawisko).
- *Przeprowadza, wykonuje doświadczenie* – oczekujemy samodzielnego wykonania doświadczenia zgodnie z instrukcją i zachowaniem zasad BHP.
- *Planuje doświadczenie lub obserwację* – wymagamy zapisania w punktach wszystkich kolejnych czynności do wykonania.
- *Projektuje doświadczenie* – wymagamy zapisania wszystkich czynności oraz przewidywanych obserwacji. Wymaganie jest szersze od „planuje”. Dotyczy głównie doświadczeń problemowych, stawiania hipotez i ich weryfikowania.
- *Interpretuje, analizuje, wskazuje na związek* – stosujemy w przypadkach, gdy uczeń korzysta z podanych w różnej formie informacji (teksty chemiczne, tabele, rysunki, schematy, wykresy, plansze, prezentacje, dane z Internetu), które potrafi następnie omówić lub przedstawić płynące z nich wnioski.
- *Proponuje* – oczekujemy zastosowania nabytej wiedzy do nowej sytuacji.
- *Szkicuje* – stosuje się np. do sporządzania wykresów i schematycznego przedstawiania przebiegu eksperymentów.

GEOGRAFIA

Cele kształcenia– wymagania ogólne

I. Korzystanie z różnych źródeł informacji geograficznej. Uczeń dokonuje obserwacji i pomiarów w terenie; potrafi korzystać z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu gromadzenia, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych.
II. Identyfikowanie związków i zależności oraz wyjaśnianie zjawisk i procesów. Uczeń posługuje się podstawowym słownictwem geograficznym w toku opisywania oraz wyjaśniania zjawisk i procesów zachodzących w środowisku geograficznym; identyfikuje związki i zależności w środowisku przyrodniczym, gospodarce i życiu społecznym w różnych skalach przestrzennych (lokalnej, regionalnej, krajowej, globalnej); rozumie wzajemne relacje przyroda-człowiek; wyjaśnia zróżnicowanie przestrzenne warunków środowiska przyrodniczego oraz działalności człowieka na Ziemi.
III. Stosowanie wiedzy i umiejętności geograficznych w praktyce. Uczeń wykorzystuje wiedzę i umiejętności geograficzne w celu lepszego rozumienia współczesnego świata i swojego w nim miejsca; stosuje wiadomości i umiejętności geograficzne w życiu codziennym, m.in. w racjonalnym wykorzystaniu zasobów środowiska.
IV. Kształtowanie postaw. Uczeń rozwija w sobie: ciekawość świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską, Europą i światem; świadomość wartości i poczucie odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i Polski; patriotyzm i poczucie tożsamości (lokalnej, regionalnej, narodowej) przy jednoczesnym poszanowaniu innych narodów i społeczności – ich systemów wartości i sposobów życia.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem				
1. Mapa – umiejętności czytania, interpretacji i posługiwania się mapą. Uczeń: 4) identyfikuje położenie i charakteryzuje odpowiadające sobie obiekty geograficzne na fotografiach, zdjęciach lotniczych i satelitarnych oraz mapach topograficznych; 5) dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych;	• pretekst do odnalezienia na planach i mapach elektronicznych określonych obiektów: szkół różnych typów, urzędów pracy, poradni psychologiczno-pedagogicznych, urzędów ważnych przy rejestracji działalności gospodarczej, uzyskiwaniu zgód i pozwoleń, urzędu skarbowego, oddziału ZUS, KRUS i GUS, sądów, banków itp.	+	+	+	+
2. Kształt, ruchy Ziemi i ich następstwa. Uczeń: 4) podaje najważniejsze geograficzne następstwa ruchów Ziemi.	• rytmy dobowe – godziny najwyższej efektywności nauki i pracy • praca w nocy – konsekwencje rodzinne i społeczne • zawody „nocne”	+		+	+
3. Wybrane zagadnienia geografii fizycznej. Uczeń: 1) charakteryzuje wpływ głównych czynników klimatotwórczych na klimat; 3) wykazuje zróżnicowanie klimatyczne Ziemi na podstawie analizy map temperatury powietrza i opadów atmosferycznych oraz map stref klimatycznych na Ziemi;	• znaczenie klimatu dla funkcjonowania zawodowego	+	+	+	+
4. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski. Uczeń: 1) charakteryzuje, na podstawie map różnej treści, położenie własnego regionu w Polsce oraz położenie Polski na świecie i w Europie; opisuje podział administracyjny Polski; podaje nazwy i wskazuje na mapie województwa oraz ich stolice; 5) wymienia główne rodzaje zasobów naturalnych Polski i własnego regionu: lasów, wód, gleb, surowców mineralnych; korzystając z mapy, opisuje ich rozmieszczenie i określa znaczenie gospodarcze.	• pretekst do wskazania siedziby instytucji państwowych i publicznych różnych szczebli (gmina, powiat, województwo, urzędy centralne) • specjalizacje gospodarcze regionów – znaczenie dawniej i dziś	+		+	+

<p>5. Ludność Polski. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia i poprawnie stosuje podstawowe pojęcia z zakresu demografii: przyrost naturalny, urodzenia i zgony, średnia długość życia;</p> <p>2) odczytuje z różnych źródeł informacji (m.in. rocznika statystycznego oraz piramidy płci i wieku) dane dotyczące: liczby ludności Polski, urodzeń, zgonów, przyrostu naturalnego, struktury płci, średniej długości życia w Polsce; odczytuje wielkość i główne kierunki migracji z Polski i do Polski;</p> <p>3) charakteryzuje, na podstawie map gęstości zaludnienia, zróżnicowanie rozmieszczenia ludności w Polsce i zamieszkiwanym regionie oraz wyjaśnia te różnice czynnikami przyrodniczymi, historycznymi, ekonomicznymi;</p> <p>4) wykazuje różnice w strukturze zatrudnienia ludności w Polsce i we własnym regionie;</p> <p>5) <u>podaje główne, aktualne problemy rynku pracy w Polsce i we własnym regionie;</u></p> <p>6) analizuje, porównuje, ocenia rozmieszczenie i wielkość miast w Polsce i zamieszkiwanym regionie; wyjaśnia przyczyny rozwoju wielkich miast w Polsce.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie zjawisk demograficznych dla rynku pracy i szkolnictwa (nowe kwalifikacje, specjalności szkolne, kierunki studiów) • zmiany demograficzne w powstawaniu nowych zawodów • gęstość zaludnienia a rynek popytu • procesy migracyjne wewnętrzne i zewnętrzne Polaków i ich znaczenie dla rynku pracy • migracje a mobilność zawodowa 	+	+	+	+
<p>6. Wybrane zagadnienia geografii gospodarczej Polski. Uczeń:</p> <p>1) wyróżnia główne cechy struktury użytkowania ziemi, wielkości i własności gospodarstw rolnych, zasiewów i hodowli w Polsce na podstawie analizy map, wykresów, danych liczbowych;</p> <p>2) podaje przyczyny zróżnicowania w rozmieszczeniu wybranych upraw (pszenicy, ziemniaków, buraków cukrowych) oraz chowu bydła i trzody chlewnej w Polsce;</p> <p>3) przedstawia, na podstawie różnych źródeł informacji, strukturę wykorzystania źródeł energii w Polsce i ocenia jej wpływ na stan środowiska przyrodniczego;</p> <p>4) wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w przemyśle w Polsce i we własnym regionie oraz wskazuje najlepiej rozwijające się obecnie w Polsce gałęzie produkcji przemysłowej;</p> <p>5) rozróżnia rodzaje usług; wyjaśnia szybki rozwój wybranych usług w Polsce i we własnym regionie;</p> <p>6) wykazuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz opisuje obiekty znajdujące się na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości;</p> <p>7) opisuje na podstawie map i wyjaśnia zróżnicowanie gęstości i jakości sieci transportowej w Polsce i wykazuje jej wpływ na rozwój innych dziedzin działalności gospodarczej;</p> <p>8) wykazuje konieczność ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego w Polsce; wymienia formy jego ochrony, proponuje konkretne działania na rzecz jego ochrony we własnym regionie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pretekst do rozmów o zawodach zanikających i rozwojowych w rolnictwie • energetyka jako obszar zawodów rozwojowych • inne obszary zawodów rozwojowych (transport, logistyka, ochrona środowiska, opieka, turystyka, rekreacja) • zawody przyszłości i tendencje zawodowe w Polsce 	+		+	+
<p>7. Regiony geograficzne Polski. Uczeń:</p> <p>2) charakteryzuje, na podstawie map tematycznych, środowisko przyrodnicze głównych regionów geograficznych Polski, ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu (również na podstawie obserwacji terenowych);</p> <p>3) opisuje, na podstawie map tematycznych, najważniejsze <u>cechy gospodarki</u> regionów geograficznych Polski oraz ich związek z warunkami przyrodniczymi;</p> <p>4) przedstawia, np. w formie prezentacji multimedialnej, walory turystyczne wybranego regionu geograficznego, ze szczególnym uwzględnieniem jego walorów kulturowych;</p> <p>6) przedstawia główne cechy położenia oraz środowiska przyrodniczego Morza Bałtyckiego; wykazuje znaczenie gospodarcze Morza Bałtyckiego oraz przyczyny degradacji jego wód.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • prezentacja walorów turystycznych może nawiązywać do obiektów lub zjawisk gospodarczych • degradacja środowiska naturalnego i jej znaczenie w profilu zatrudnienia i powstawania nowych miejsc pracy 			+	+
<p>8. Sąsiedzi Polski – zróżnicowanie geograficzne, przemiany. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje i porównuje, na podstawie różnych źródeł informacji geograficznej, środowisko przyrodnicze krajów sąsiadujących z Polską; wykazuje ich zróżnicowanie społeczne i gospodarcze;</p> <p>2) wyjaśnia przyczyny dynamicznego rozwoju gospodarczego Niemiec;</p> <p>3) przedstawia współczesne przemiany społeczne i gospodarcze Ukrainy;</p> <p>4) wykazuje zróżnicowanie przyrodnicze, narodowościowe, kulturowe i gospodarcze Rosji;</p> <p>5) przedstawia główne cechy środowiska przyrodniczego, gospodarki oraz formy współpracy z krajem będącym najbliższym sąsiadem regionu, w którym uczeń mieszka.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • migracje zarobkowe do państw sąsiadujących, tendencje, perspektywy • prawo do pracy, zasiłków i świadczeń pracowniczych • kształcenie zagranicą • zatrudnianie obcokrajowców 	+	+	+	

<p>9. Europa. Relacje przyroda – człowiek – gospodarka. Uczeń:</p> <p>3) opisuje, na podstawie map tematycznych, zróżnicowanie regionalne, kulturowe, narodowościowe i etniczne współczesnej Europy oraz najważniejsze przyczyny i konsekwencje tego zróżnicowania;</p> <p>4) wykazuje, na podstawie map tematycznych, związki między głównymi cechami środowiska przyrodniczego Europy Północnej a głównymi kierunkami rozwoju gospodarczego;</p> <p>5) wykazuje, na przykładzie rolnictwa Francji lub innego kraju europejskiego, związek pomiędzy warunkami przyrodniczymi a kierunkiem i efektywnością produkcji rolnej; identyfikuje cechy rolnictwa towarowego;</p> <p>6) przedstawia, na podstawie wskazanych źródeł informacji geograficznej, <u>główne kierunki i przyczyny zmian w strukturze przemysłu wybranego regionu</u> (lub okręgu) przemysłowego w Europie Zachodniej;</p> <p>8) wykazuje wpływ gór na cechy środowiska przyrodniczego oraz gospodarkę krajów alpejskich;</p> <p>9) wykazuje związki między rozwojem turystyki w Europie Południowej a warunkami przyrodniczymi oraz dziedzictwem kultury śródziemnomorskiej;</p> <p>10) <u>prezentuje opracowaną na podstawie map, przewodników, Internetu trasę wycieczki po Europie lub jej części.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • propozycja wycieczki po Europie może uwzględniać miejsca aktywności gospodarczej i przedsiębiorczości Polaków • turystyka jako obszar zawodów rozwojowych • wyroby regionalne jako szansa dla młodych przedsiębiorców
<p>10. Wybrane regiony świata. Relacje: człowiek – przyroda – gospodarka. Uczeń:</p> <p>3) analizuje wykresy i dane liczbowe dotyczące rozwoju ludnościowego i urbanizacji w Chinach; wyjaśnia, na podstawie map tematycznych, zróżnicowanie rozmieszczenia ludności na obszarze Chin; podaje kierunki rozwoju gospodarczego Chin oraz wskazuje zmiany znaczenia Chin w gospodarce światowej;</p> <p>4) wykazuje znaczenie czynników społeczno-kulturowych w tworzeniu nowoczesnej gospodarki Japonii na tle niekorzystnych cech środowiska przyrodniczego;</p> <p>6) opisuje kontrasty społeczne i gospodarcze w Indiach; wyjaśnia przyczyny gwałtownego rozwoju nowoczesnych technologii;</p> <p>7) charakteryzuje region Bliskiego Wschodu pod kątem cech kulturowych, zasobów ropy naftowej, kierunków i poziomu rozwoju gospodarczego; wskazuje miejsca konfliktów zbrojnych;</p> <p>9) wykazuje, na przykładzie strefy Sahelu, związek pomiędzy formami gospodarowania człowieka a zasobami wodnymi; uzasadnia potrzebę racjonalnego gospodarowania w środowisku charakteryzującym się poważnymi niedoborami słodkiej wody;</p> <p>12) identyfikuje konflikt interesów pomiędzy ekologicznymi skutkami wylesiania Amazonii a jej gospodarczym wykorzystaniem; określa cechy rozwoju i problemy wielkich miast w Brazylii;</p> <p>13) wykazuje związki między gospodarką a warunkami środowiska przyrodniczego w naj ważniejszych regionach gospodarczych Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej; określa rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie gospodarki Chin i innych „azjatyckich tygrysów” w kształtowaniu rynków zbytu, konkurencji na rynkach rodzimych i zagranicznych • rabunkowa gospodarka człowieka w Ameryce Południowej i jej konsekwencje ekonomiczno-gospodarcze oraz polskie analogie w perspektywie etyki biznesowej • gospodarcze następstwa konfliktów zbrojnych dla Polski (nawet w regionach odległych od Polski)

FIZYKA

Cele kształcenia– wymagania ogólne

I. Wykorzystanie wielkości fizycznych do opisu poznanych zjawisk lub rozwiązania prostych zadań obliczeniowych.
II. Przeprowadzanie doświadczeń i wyciąganie wniosków z otrzymanych wyników.
III. Wskazywanie w otaczającej rzeczywistości przykładów zjawisk opisywanych za pomocą poznanych praw i zależności fizycznych.
IV. Posługiwanie się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularno-naukowych).

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem			
4. Elektryczność. Uczeń: 13) wymienia formy energii, na jakie zamieniana jest energia elektryczna.	<ul style="list-style-type: none"> • pretekst do omówienia zawodów i kwalifikacji zawodowych związanych z elektrycznością • wymagania psychofizyczne i przeciwwskazania zdrowotne w ww. zawodach 			
	+	+		+
7. Fale elektromagnetyczne i optyka. Uczeń 8) wyjaśnia pojęcia krótkowzroczności i dalekowzroczności oraz opisuje rolę soczewek w ich korygowaniu;	<ul style="list-style-type: none"> • pretekst do wprowadzenia zagadnień związanych z przeciwwskazaniami zdrowotnymi na różnych stanowiskach pracy • szkoły i kierunki studiów, w których wady wzroku mogą być przeciwwskazaniem do przyjęcia kandydatów 			
	+			+
8. Wymagania przekrojowe. Uczeń: 6) odczytuje dane z tabeli i zapisuje dane w formie tabeli; 8) sporządza wykres na podstawie danych z tabeli (oznaczenie wielkości i skali na osiach), a także odczytuje dane z wykresu;	<ul style="list-style-type: none"> • analiza i synteza danych, porządkowanie informacji, graficzna postać zależności, to umiejętności przydatne w każdej działalności gospodarczej (m.in. budżet, prognozy, plan pracy, harmonogramy spłat i działań) 			
	+			
9. Wymagania doświadczalne W trakcie nauki w gimnazjum uczeń obserwuje i opisuje jak najwięcej doświadczeń. Nie mniej niż połowa doświadczeń opisanych po niżej powinna zostać wykonana samodzielnie przez uczniów w grupach, pozostałe doświadczenia – jako pokaz dla wszystkich, wykonany przez wybranych uczniów pod kontrolą nauczyciela. Uczeń: 4) wyznacza masę ciała za pomocą dźwigni dwustronnej, innego ciała o znanej masie i linijki; 10) demonstruje działanie prądu w przewodzie na igłę magnetyczną (zmiany kierunku wychylenia przy zmianie kierunku przepływu prądu, zależność wychylenia igły od pierwotnego jej ułożenia względem przewodu); 11) demonstruje zjawisko załamania światła	<ul style="list-style-type: none"> • demonstracja i pokaz, to formy prezentacji przydatne w postępowaniu rekrutacyjnym (prezentowanie siebie, swojego dorobku, portfolio, próbek prac) 			
	+			

Edukacja artystyczna

MUZYKA

Cele kształcenia– wymagania ogólne

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem pojęć i terminów muzycznych umożliwiającą samodzielną i zespołową aktywność wykonawczą, rozumienie prostych tekstów i prowadzenie rozmów o muzyce oraz samodzielne poszukiwanie informacji o muzyce.
II. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń tworzy wypowiedzi, świadomie wybiera ich formę i sposób realizacji, posługując się różnymi mediami (gra, śpiew, taniec, słowo mówione i pisane, nagranie, narzędzia internetowe).
III. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń jest świadomym wykonawcą i odbiorcą muzyki oraz uczestnikiem kultury muzycznej. Interpretuje wykonywane utwory zgodnie z tekstem, charakterem i funkcją muzyki; słucha muzyki, rozpoznaje i rozróżnia jej cechy, przedstawia i uzasadnia własny stosunek do słuchanego i wykonywanego repertuaru.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem				
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. 2) określa i rozróżnia podstawowe gatunki klasycznej muzyki wokalne, wokально-instrumentalnej i instrumentalnej, wybrane rodzaje muzyki jazzowej, rozrywkowej i etnicznej; 3) rozróżnia i klasyfikuje na podstawie źródeł dźwięku instrumenty muzyczne oraz rodzaje zespołów wykonawczych; 4) stosuje podstawowe terminy dotyczące chronologii epok w historii muzyki i wskazuje kompozytorów reprezentatywnych dla kolejnych epok; 5) charakteryzuje wybrane tańce różnych narodów; 6) zna instytucje kultury muzycznej (miejsca wykonywania różnych rodzajów muzyki); 7) wykorzystuje źródła informacji o muzyce (słowniki i encyklopedie muzyczne, Internet).	• pretekst do omówienia zawodów artystycznych związanych z muzyką	• ścieżki kształcenia prowadzące do zdobycia kwalifikacji/zawodu	• wykonywanie zadań zawodowych bez kwalifikacji	• rola predyspozycji/talentów i zainteresowań w wyborach edukacyjno-zawodowych	• jak połączyć pasję z obowiązkiem zawodowym
	+	+		+	
2. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń: 1) gra lub śpiewa (forma aktywności muzycznej powinna być dostosowana do możliwości i zainteresowań ucznia i realizowana przede wszystkim w zespole) ze słuchu (powtarza wzór lub powtarza i odtwarza wzór z pamięci) oraz z nut piosenki młodzieżowe i turystyczne, pieśni historyczne, patriotyczne, ludowe oraz popularne melodie i tematy z literatury muzycznej, akompaniamenty do piosenek, kanony i proste melodie dwugłosowe; dba o higienę głosu; 2) tańczy – wykonuje podstawowe kroki i figury taneczne wybranych tańców; 3) tworzy wokalne i instrumentalne wypowiedzi dźwiękowe o różnych funkcjach (np. akompaniament instrumentalny do piosenek, ilustracje muzyczne do treści literackich i plastycznych, własne melodie), improwizuje (np. melodie do podanego tekstu – samodzielnie lub pod kierunkiem nauczyciela, solowo lub w zespole); 4) wypowiada się o muzyce – opisuje typowe cechy epok w dziejach muzyki i cechy słuchanych utworów, charakteryzuje estetykę utworu i jego wykonanie.	• potrzeba artystycznej ekspresji w całonocnej karierze człowieka	• nowe formy i środki muzycznej ekspresji (kultura remiksu, potrzeba współtworzenia)	• preferowana forma wypowiedzi artystycznej a preferencje społeczne (praca w grupie, umiejscowienie ośrodka kontroli)	• ćwiczenie umiejętności omawiania i prezentowania swoich zainteresowań na przykładzie zainteresowań muzycznych	
	+	+	+		
III. Analiza i interpretacja tekstów kultury. (przedstawia i uzasadnia własny stosunek do słuchanego i wykonywanego repertuaru) 7) wybiera sposób wykonania utworu (ruchem, wokalnie lub na instrumentach) i jego interpretacji.	• sposób wykonania utworu jako informacja o preferowanym stylu uczenia się (wzrokowiec, słuchowiec, kinestetyk)				
	+	+		+	

PLASTYKA

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja
<ul style="list-style-type: none"> • sztuki.
<ul style="list-style-type: none"> • II. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę.
<ul style="list-style-type: none"> • III. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki. Uczeń: 2) korzysta z przekazów medialnych oraz stosuje ich wytwory w swojej działalności (przestrzegając podstawowych zasad prawa autorskiego dotyczących ochrony własności intelektualnej).	<ul style="list-style-type: none"> • pretekst do omówienia zawodów związanych ze sztuką • jak połączyć pasję z obowiązkiem zawodowym • pracownicy wykorzystujący przekazy medialne • przestrzeganie prawa autorskich przy kompletowaniu portfolio 			
2. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę. Uczeń: 1) podejmuje działalność twórczą, posługując się środkami wyrazu sztuk plastycznych, innych dziedzin sztuki (fotografika, film) i elementami formy przekazów medialnych, w kompozycji na płaszczyźnie oraz w przestrzeni rzeczywistej i wirtualnej (stosując określone materiały, narzędzia i techniki właściwe dla tych dziedzin sztuki i przekazów medialnych); 2) realizuje projekty w zakresie sztuk wizualnych, w tym służące przekazywaniu in formacji dostosowanej do sytuacji komunikacyjnej oraz uczestnictwu w kulturze społeczności szkolnej i lokalnej (stosując także narzędzia i wytwory mediów środowiska cyfrowego).	<ul style="list-style-type: none"> • nowe zawody związane z mediami cyfrowymi • cyfrowe portfolio • weryfikacja wiarygodności kandydata do pracy za pośrednictwem mediów społecznościowych (cyfrowe ślady) • innowacyjne dokumenty aplikacyjne (wideo-cv), rejestr aktywności cyfrowej 			
	+			+
3. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki. Uczeń: 1) rozróżnia style i kierunki architektury i sztuk plastycznych oraz umieszcza je w odpowiednim porządku chronologicznym i w centrach kulturotwórczych, które miały zasadnicze znaczenie dla ich powstania;	<ul style="list-style-type: none"> • ścieżki kształcenia prowadzące do zdobycia kwalifikacji/zawodu • wykonywanie zadań zawodowych bez kwalifikacji • rola predyspozycji/talentów i zainteresowań w wyborach edukacyjno-zawodowych 			
	+	+		+

ZAJĘCIA ARTYSTYCZNE

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.
II. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę.
III. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Przykładowe zajęcia: **Zespół wokalny**

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki. Uczeń: 1) aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym szkoły i środowiska; 2) stosuje podstawowe zasady związane ze śpiewem zespołowym; 3) współpracuje z zespołem według ustalonych reguł; 4) zna rolę i zadania dyrygenta (lidera zespołu); 5) zna i stosuje zasady zachowania estradowego.	<ul style="list-style-type: none"> • aktywność w życiu szkolnym jako trening kompetencji interpersonalnych i kapitał absolwenta • ćwiczenia w rozróżnianiu pełnieniu ról grupowych • znaczenie umiejętności pracy zespołowej • przestrzeganie norm w życiu zawodowym 			
	+			
2. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę. Uczeń: 1) stosuje różne rodzaje aktywności muzycznej; 2) tworzy wokalne wypowiedzi dźwiękowe o różnych funkcjach; 3) wykonuje improwizacje głosowe;	<ul style="list-style-type: none"> • zawody wykorzystujące umiejętności wokalne • praktyka sceniczna jako fundament występów publicznych • jak najlepiej zaprezentować swoje talenty przed pracodawcą • emisja głosu i techniki wokalne w prowadzeniu trudnych rozmów i występach publicznych 			
	+			+
3. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki. Uczeń: 1) świadomie wybiera repertuar, dokonuje oceny jego trudności, wartości i atrakcyjności;	• kompetencje analityczne			
	+			

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Przykładowe zajęcia: **Zajęcia plastyczne**

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki. Uczeń: 1) uczestniczy w kulturze poprzez kontakt z zabytkami i dziełami sztuki współczesnej, mając poczucie związku z tradycją narodową i europejskim dziedzictwem kultury oraz doceniając dorobek innych kręgów kulturowych (zna zasoby wybranych placówek kultury); 2) korzysta z przekazów medialnych dotyczących wiedzy o sztuce i zjawiskach artystycznych, stosuje ich wytwory w swojej działalności twórczej (przestrzegając podstawowych zasad prawa autorskiego dotyczących ochrony własności intelektualnej).	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenia w rozróżnianiu pełnieniu ról grupowych • znajomość i poszanowanie innych kultur jako kompetencja interpersonalna (międzynarodowe firmy, zagraniczni kontrahenci) 			
2. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę. Uczeń:	• estetyczna forma dokumentów aplikacyjnych			

<p>1) podejmuje działalność twórczą, posługując się środkami wyrazu plastycznego, innych dziedzin sztuki i elementami formy przekazów medialnych, projektując publikacje prasowe albo programy telewizyjne (w zakresie ich redakcji, edycji, przygotowania do druku i wizualizacji wypowiedzi, reklamy i kształtowania wizerunku w kontakcie z otoczeniem);</p> <p>2) realizuje projekty w sferze sztuk wizualnych, służące kształtowaniu poczucia estetyki (stylizacji ubioru, aranżacji miejsca zamieszkania i pracy) oraz na rzecz popularyzacji wiedzy (o sztuce i zjawiskach artystycznych) w społecznościach szkolnej i lokalnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zrealizowane projekty jako potwierdzenie umiejętności wytyczania i realizacji celów • zawody związane z ekspresją poprzez sztukę 			
	+			+
<p>3. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki. Uczeń:</p> <p>1) rozróżnia wybrane style i kierunki architektury i sztuk plastycznych oraz osadza je w odpowiednim porządku chronologicznym i miejscu, z którym było związane ich powstanie, na podstawie określonych przykładów (posługując się terminologią z danej dziedziny sztuki);</p> <p>2) rozpoznaje dzieła w wybranych dyscyplinach architektury i sztuk plastycznych, przyporządkowując je właściwym autorom oraz opisuje ich funkcje i cechy stylistyczne, na podstawie określonych przykładów (posługując się terminologią z zakresu historii sztuki).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kompetencje analityczne 			
	+			

Wychowanie fizyczne i edukacja dla bezpieczeństwa

WYCHOWANIE FIZYCZNE

Cele kształcenia– wymagania ogólne

Dbałość o sprawność fizyczną, prawidłowy rozwój, zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne oraz zrozumienie związku aktywności fizycznej ze zdrowiem, w szczególności:
1) umiejętność oceny własnej sprawności fizycznej i przebiegu rozwoju fizycznego w okresie dojrzewania;
2) gotowość do uczestnictwa w rekreacyjnych i sportowych formach aktywności fizycznej oraz ich organizacji;
3) zrozumienie związku aktywności fizycznej ze zdrowiem;
4) umiejętności osobiste i społeczne sprzyjające zdrowiu i bezpieczeństwu.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem			
1. Diagnoza sprawności i aktywności fizycznej oraz rozwoju fizycznego. Uczeń: 1) wykonuje wybrany przez siebie zestaw prób do oceny wytrzymałości, siły i gibkości; 2) ocenia poziom własnej aktywności fizycznej; 4) wymienia przyczyny i skutki otyłości oraz nieuzasadnionego odchudzania się i używania sterydów w celu zwiększenia masy mięśni.	<ul style="list-style-type: none"> zawody wykorzystujące sprawność fizyczną pretekst do omówienia różnych form aktywności zawodowej siedzący tryb pracy następstwem informatyzacji życia 			
	+		+	+
2. Trening zdrowotny. Uczeń: 2) wskazuje korzyści z aktywności fizycznej w terenie; 3) omawia korzyści dla zdrowia z podejmowania różnych form aktywności fizycznej w kolejnych okresach życia człowieka; 5) opracowuje i demonstruje zestaw ćwiczeń kształtujących wybrane zdolności motoryczne, w tym wzmacniające mięśnie brzucha, grzbietu oraz kończyn górnych i dolnych, rozwijające gibkość, zwiększające wytrzymałość, a także ułatwiające utrzymywanie prawidłowej postawy ciała; 6) opracowuje rozkład dnia, uwzględniając proporcje między pracą a wypoczynkiem, wysiłkiem umysłowym a fizycznym;	<ul style="list-style-type: none"> odniesienie do różnych środowisk stanowisk pracy znaczenie aktywności fizycznej w okresach życia wieku produkcyjnego znaczenie utrzymania prawidłowej postawy ciała dla zdrowia prawidłowa postawa ciała jako komunikat niewerbalny higiena pracy na różnych stanowiskach pracy 			
	+		+	+
3. Sporty całego życia i wypoczynek. Uczeń	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie aktywności fizycznej pracowników jak pracodawcy wspierają kondycję fizyczną pracowników sporty zespołowe w integracji zespołów 			
	+		+	
4. Bezpieczna aktywność fizyczna i higiena osobista. Uczeń: 3) demonstruje ergonomiczne podnoszenie i przenoszenie przedmiotów o różnej wielkości i różnym ciężarze;	<ul style="list-style-type: none"> pretekst do wprowadzenia tematu chorób zawodowych związanych z wykonywaniem zadań opartych o aktywność fizyczną 			
			+	+
5. Sport. Uczeń: 1) planuje szkolne rozgrywki sportowe według systemu pucharowego i „każdy z każdym”; 2) pełni rolę organizatora, zawodnika, sędziego i kibica w ramach szkolnych zawodów sportowych;	<ul style="list-style-type: none"> planowanie rozgrywek i organizacja zawodów jako doświadczenie istotne dla przyszłego pracownika 			
	+			

<p>7. Edukacja zdrowotna. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia, czym jest zdrowie; wymienia czynniki, które wpływają pozytywnie i negatywnie na zdrowie i samopoczucie, oraz wskazuje te, na które może mieć wpływ;</p> <p>2) wymienia zachowania sprzyjające i zagrażające zdrowiu oraz wyjaśnia, na czym polega i od czego zależy dokonywanie wyborów korzystnych dla zdrowia;</p> <p>3) identyfikuje swoje mocne strony, planuje sposoby ich rozwoju oraz ma świadomość słabych stron, nad którymi należy pracować;</p> <p>4) omawia konstruktywne sposoby radzenia sobie z negatywnymi emocjami;</p> <p>5) omawia sposoby redukowania nadmiernego stresu i radzenia sobie z nim w sposób konstruktywny;</p> <p>6) omawia znaczenie dla zdrowia dobrych relacji z innymi ludźmi, w tym z rodzicami oraz rówieśnikami tej samej i odmiennej płci;</p> <p>7) wyjaśnia, w jaki sposób może dawać i otrzymywać różnego rodzaju wsparcie społeczne;</p> <p>8) wyjaśnia, co oznacza zachowanie asertywne, i podaje jego przykłady;</p> <p>9) omawia szkody zdrowotne i społeczne związane z paleniem tytoniu, nadużywaniem alkoholu i używaniem innych substancji psychoaktywnych; wyjaśnia, dlaczego i w jaki sposób należy opierać się presji oraz namowom do używania substancji psychoaktywnych i innych zachowań ryzykownych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zdrowotny wymiar aktywności zawodowej (satisfakcja zawodowa, stres w pracy, samorealizacja) • świadomość swoich zasobów mocnych stron w budowaniu kapitału zawodowego • praca w stresie, stresogenne środowiska pracy (odpowiedzialność, ryzyko, brak kontroli) • dlaczego pracodawcy tak dużą wagę przywiązują do kompetencji interpersonalnych? • formy wsparcia w kontekście wyborów edukacyjno-zawodowych • asertywność w szkole i w pracy • nałogi w pracy zawodowej (prawo, tendencje, oczekiwania pracodawców) 				
	<table border="1" style="width: 100%; height: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center; vertical-align: middle;">+</td> <td></td> <td style="text-align: center; vertical-align: middle;">+</td> <td></td> </tr> </table>	+		+	
+		+			

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA

Cele kształcenia– wymagania ogólne

I. Znajomość powszechnej samoobrony i ochrony cywilnej. Uczeń rozumie znaczenie powszechnej samoobrony i ochrony cywilnej.
II. Przygotowanie do działania ratowniczego. Uczeń zna zasady prawidłowego działania w przypadku wystąpienia zagrożenia życia i zdrowia.
III. Nabycie umiejętności udzielania pierwszej pomocy. Uczeń umie udzielać pierwszej pomocy w nagłych wypadkach.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

treści	korelacja z poradnictwem			
2. Ochrona przed skutkami różnorodnych zagrożeń. Uczeń: 7) omawia zasady zachowania się podczas wypadków i katastrof komunikacyjnych, technicznych i innych; 8) uzasadnia potrzebę przeciwdziałania panice.	<ul style="list-style-type: none"> panowanie nad emocjami, praca w stresie zarządzanie ludźmi 			
	+			
3. Źródła promieniowania jądrowego i jego skutki. Uczeń: 1) omawia wpływ środków promieniotwórczych na ludzi, zwierzęta, żywność i wodę;	<ul style="list-style-type: none"> zawody szczególnie narażone na promieniowanie 			
				+
4. Oznakowanie substancji toksycznych na środkach transportowych i magazynach. Uczeń: 1) wymienia rodzaje znaków substancji toksycznych i miejsca ich ekspozycji; 2) rozpoznaje znaki substancji toksycznych na pojazdach i budynkach; 3) wyjaśnia zasady postępowania w przypadku awarii instalacji chemicznej, środka transportu lub rozszczelnienia zbiorników z substancjami toksycznymi;	<ul style="list-style-type: none"> zawody szczególnie narażone na kontakt z substancjami toksycznymi 			
				+
5. Ostrzeganie ludności o zagrożeniach, alarmowanie. Uczeń: 12) charakteryzuje zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu; 3) umie zachować się w szkole po ogłoszeniu alarmu.	<ul style="list-style-type: none"> panowanie nad emocjami praca w stresującym środowisku praca pod presją czasu umiejętność odpowiedniego zachowania w sytuacjach nadzwyczajnych 			
	+			
6. Bezpieczeństwo i pierwsza pomoc. Uczeń:	<ul style="list-style-type: none"> umiejętności przydatne w każdym zakładzie pracy, na każdym stanowisku pracy zawody związane z bezpieczeństwem i pomocą w nagłych wypadkach 			
		+		+